

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

De Heer is waarlijk opgestaan . . .

„En zij gaven den soldaten veel geld, en zeiden: Zegt, zijn discipelen zijn gekomen en hebben Hem gestolen, terwijl wij sliepen . . . En dit gerucht is onder de Joden verbreid tot den dag van heden toe.“

(Matth. 28 : 11-15).

Zoals Mattheus het verhaalt is het onmiskenbaar: de leden van het sanhedrin zijn éénder op de hoogte geweest van Jezus' opstanding dan diens eigen discipelen. Dat bezorgt hun een ruime voorsprong, die zij op intelligente wijze weten uit te buiten.

Wij zouden dat vast en zeker anders aangepakt hebben! Welke koning of staatsman laat zijn tegenstanders royaal de tijd hun verzet te organiseren als hij dat verzet ook in de kiem kan smoren, nog vóór het ernstige vormen heeft kunnen aannemen?

Nu echter is het sanhedrin de eerste instantie die beschikt over de volledige feiten, en zijn tegenmaatregelen kan treffen. De volledige feiten: enigen van de wacht kunnen een gedetailleerd rapport uitbrengen van wat zich 's morgens in alle vroegte heeft afgespeeld. De schrille klank van hun stem verleent aan hun woorden precies dat onmiskenbare accent van geloofwaardigheid. Ze bestierven het immers zowat van schrik toen daar in de vroege morgen, tijdens een hevige aardbeving een engel als een bliksem uit de hemel neerschoot, de steen van het graf afwentelde en triomfantelijk zich daarop neerzette, vlak voor hun ogen . . .

De feiten zijn het sanhedrin bekend. De betekenis ook! Hebben ze, ruim acht en veertig uur geleden, Pilatus niet overreed een wacht te plaatsen bij het graf, omdat het hun was ingevalen „dat deze verleider — toen hij nog leefde — gezegd had: na drie dagen zal Ik opstaan“?

Vandaar nu die spoedvergadering in comité. De goede boodschap wekt hun kwade geweten en maakt hun angst en woede gaande.

Maar nu nog eens: waarom laat Jezus het nu allemaal zover komen? Wat een ellende had er kunnen worden voorkomen! Had dat nu niet anders gekund? Waarom gaat Hij niet direct na Zijn opstanding op zijn vijanden af! Hij had toch, al waren de deuren dubbel gesloten, in de voltallige zitting van de raad kunnen verschijnen en de vergadering ad hoc triomfantelijk Zijn glorie — groter nog dan die van engelen — kunnen tonen. Had Hij hún niet kunnen tonen Zijn handen en Zijn voeten? Wat een prachtige gelegenheid om hen allen samen te bewijzen dat Hij waarlijk uit de doden was opgestaan. Wat een unieke gelegenheid om, beginnende bij Mozes en al de profeten, hen uit te leggen al hetgeen in de Schriften van Hem geschreven stond.

Waarom een paar Emmaus-gangers wel — en de hoge raad van Israël niet? En wat een triomf voor Jezus, als deze eersten des lands als eersten overstag waren gegaan en tot het geloof waren bekeerd. Dat zou voor Jezus toch een kleinigheid zijn geweest?

Het is maar goed dat we Jezus hier zelf aan het woord kunnen laten. Anders zouden we niet geloven dat ongelooft zo sterk kan zijn. Jezus zelf zegt dat een eventuele verschijning aan het Sanhedrin niets zou hebben geholpen. In de gelijkenis van de rijke man en de arme Lazarus dringt de rijke man aan: . . . maar als iemand van de doden naar mijn broers gaat, zullen zij zich bekeren. Maar 't antwoord dat Jezus Abraham in de mond legt, luidt: indien zij naar Mozes en de profeten niet luiste-

ren, zullen zij zelfs indien iemand uit de doden opstaat zich niet laten gezeggen. . . .

Zó gevaarlijk is het als men zich door „Mozes en de profeten“ de wet niet wil laten voorschrijven. . . . Zo ontstellend groot is de haat van het ongelooft, dat men zijn eigen ogen niet wil geloven en ze moedwillig sluit voor de feiten, die feiten tegensprekt en liegen heet. . . . Zulke dingen gebeurden en gebeuren nog. Zelfs onder schriftgeleerden, theologen. Geleerde mannen verklaarden bijv. in de vorige eeuw dat het Oude Testament in feite geschiedvervalsing was en het Nieuwe niet minder. De opstanding van Christus was een wensdroom van de discipelen, en zo meer. Inmiddels zijn de meeste van hun argumenten afdoende weerlegd, maar hun op die argumenten gegrond betoog nemen zij niet terug. Eerder heten zij de feiten liegen.

De feiten liegen heten, dat is precies wat de heren van het Sanhedrin gaan doen. En de eerste klap is dit keer wel meer dan dertig daalders waard: zij bieden de soldaten veel geld. Geld voor een vals getuigenis. Geld voor een aperte leugen. Geld, genomen uit de tempelschat, door Gods volk bijeengebracht opdat het blijvend van zijn leraars Gods Woorden zou horen, maar nu gebruikt om er het wapen mee te betalen dat het evangelie moet bestrijden. Een fraai stukje kerkpolitiek. Herders die als het moet over lijken gaan — en niet alleen dat van Judas. Dit keer verraden zij de hele kudde. Want hun positie staat op 't spel, en de volksgunst. En als het er helemaal op aan komt dan is die wel wat mensenlevens waard — hun eigen broeders — om van de heidenen, de buitenstaanders, nog maar niet te spreken: in plaats van hen op staande voet het geweldige evangelie te verkondigen, bieden zij geld voor een leugen. Anders druk bezig proselieten te winnen voor de wet van Mozes, tellen zij het vandaag niet dat een paar medemensen hun geweten verkrachten met een leugen: zij geven zelfs handen vol geld toe. . . . Zo ver, zo

vreselijk ver kan 't komen als Mozes en de profeten, als de Schriften geen norm meer zijn.

Niettemin: hun plannetje lukt. Het was op het nippertje. Maar 't ging nog net. Ze zijn Jezus een slag voorgebleven. De discipelen behoeven er straks niet eens meer aan te beginnen. Hún verklaring van de feiten — de waarheid — zal stukken onwaarschijnlijker zijn dan 't verhaal der soldaten — de leugen!

Ogenschijnlijk hebben ze gelijk. Want als Mattheus tientallen jaren later zijn evangelie schrijft, verklaart hij: tot op de huidige dag doet dit gerucht nog de ronde. De greep naar de macht van de leugen is een succes geweest! Of toch niet?

Want nu nog eens komt de vraag op: waarom heeft Jezus dit niet voorkomen? Maar dan mag nu het antwoord luiden: omdat het op één leugen meer of minder niet aankwam.

Wanneer op de Pinksterdag de Geest der Waarheid, de Geest van Christus, Petrus en de andere apostelen aangrijpt om hen juist het opstandingsevangelie te laten verkondigen, dan gaat de waarheid de leugen verslinden. Dan wordt voor duizenden op één dag de leugen van het sanhedrin ontmaskerd door het woord der waarheid, en leren verloren schapen weer wat het zeggen wil een Herder te hebben, niet één die hun ziel verkoopt maar die Zijn leven stelt voor zijn schapen.

Dat ene zinnetje van Mattheus — dat tekent meer dan iets anders de glorie van de paasvorst. Wie zo'n geruzieerde leugen rustig toe kan laten, moet wel heel sterk staan! Maar het komt Jezus klaarlijk op een leugen meer of minder in de wereld niet aan. Ondanks de meest geraffineerde bestrijding is het evangelie, de waarheid, de echte waarheid, zegevierend de ganse wereld overgetrokken, en heeft millioenen gered — een schare die niemand tellen kan. Mensen die eens misschien gerekend moesten worden bij de schare die de wet niet kent, maar die nu allen de waarheid kennen, en belijden: Jezus — Mijn Verlosser — lééft! In deze massale lofzang bewijst Jezus Zijn triomf over de vader der leugenen!

Breukelen.

E. R. Postma.

Over de Opstanding van Christus en van ons ¹⁾

Dr. A. Kuyper was van mening dat Christus behalve dat Hij geen zonde gekend heeft, ook niet aan bijzondere lichamelijke zwakheden onderworpen was. Wel aan algemene, niet aan bijzondere zwakheden, zoals bijvoorbeeld: „lichamelijke verminkingen, mismaaktheden, verwrongenheden in de ledematen, bijzondere ziekten van melaatsheid, geraaktheid, blindheid, en wat dies meer zij“²⁾.

Vóór deze opvatting spreekt dat geen been van Christus werd gebroken en zijn vlees in het graf geen ontbinding heeft gezien. Er tegen spreekt het feit van de bijzondere verminking door geselslagen, doornenkroon, spijkers en lans, zó dat Thomas zijn hand kon leggen in zijn zijde en zijn vingers kon steken in de plaats van de spijkers. Met de tekenen van deze slachting staat het Lam na de hemelvaart in de hemel. Voor immer zal Gods Zoon als mens leven met gaten in handen en voeten en met een lidteken aan zijn zijde.

Terwijl zijn vlees geen ontbinding zag, ging de belofte in vervulling die Hij aan de moordenaar deed; beiden waren in het paradijs. Op dat ogenblik zag het vlees van de andere

kruisiling wel het verderf, want zijn botten waren verbrijzeld, zijn lichaam was niet door fijn linnen, met daarin een mengsel van mirre en aloë, omwonden en het was niet in een koel rotsgraf neergelegd.

Maria Magdalena, de jonge vrouw die bij het kruis en het graf had gestaan, komt op de Paasdag met enkele andere vrouwen het lichaam van Christus voor het intredende verderf enigermate beschermen. Ten hoogste had ze een resultaat kunnen bereiken vergelijkbaar met de mummies, die in het Brits Museum worden tentoongesteld. Maar als ze komt blijkt het graf reeds leeg.

Onze Heiland is het eerst aan Maria Magdalena verschenen. En zij zag Hem voor de tuinman aan, totdat Hij „Maria“ zei. Ook de Emmausgangers herkenden Hem niet tot Hij zijn handen toonde en hun eten zegende. En Thomas moet handtastelijk overtuigd worden van de opgestane Heer.

Intussen heeft geen mens gezien dat deze dode opstond. De soldaten zijn weggevlucht bij de verschijning van de engel. Maria Magdalena ziet Hem als eerste en dan is Hij reeds

opgestaan en gekleed, gewoon als tuinman.

Nu moet het onze aandacht hebben dat Jezus naakt aan het kruis heeft gehangen. Zijn naadloze kleed werd verdobbeld. Jozef van Arimathea heeft zijn lichaam in fijn graf-linnen gewikkeld. Bij de opstanding wordt dit doodsgewaad opzij gelegd. We mogen niet veronderstellen dat de opgestane Heiland ergens kleren heeft gevraagd, opgeëist of genomen. En ook de winnaar van het dobbelspel zal zijn buit niet hebben gemist. Wat met deze kleding gebeurd zou kunnen zijn, vertelt ons het bekende boek over „De Mantel”. Toch is Christus, als Hij verschijnt, gekleed als een gewone Jood. Vanwaar kwam deze kleding?

Bij het menselijk lichaam onderscheiden we vier structuren, een fysisch-chemische structuur, een biologische, een psychische en een geestelijke structuur. Bovendien kent ons lichaam als een soort ommanteling nog een culturele structuur. Deze laatste is tot stand gekomen door het werk van de mens op de zevende dag, na de zes dagen van de schepping. En wij evolueren deze mantelstructuur nog steeds³⁾.

Wat zien we nu bij Jezus? Zijn lichaam heeft geen ontbinding gezien. Alleen van de culturele mantelstructuur werd Hem niets overgelaten. Naakt werd hij gekruisigd. Verschillende mensen heeft men begraven met sieraden en gebruiksvoorwerpen, met voedsel en bedienden. En ook dat ziet ontbinding. Zoals wij eens in het geheel geen lichaam meer zullen bezitten, zo werd Jezus ontdaan van zijn mantelstructuur. Doodslinnen en specerijen ontving Hij, maar dat is niet een structuur om in te leven. Van zijn levenskleed was geen draad meer over, maar zie, op de Paasdag verschijnt Hij gekleed, juist zo als elk mens. Vanwaar deze **nieuwe**, culturele mantelstructuur?

De belijdenis spreekt over de wederopstanding des vleses. Denken we daarbij aan Christus, dan zien we bij Hem de opstanding van datzelfde geconserveerde, niet ontbonden lichaam. Maar ons lichaam wordt wel ontbonden en de atomen en moleculen ervan dienen voor de opbouw van nieuwe planten, dieren en mensen. De vergelijking met Christus roept dus een probleem op, indien we niet zien dat Hij een nieuwe mantelstructuur ontvangt, naar zijn menselijke maat, geheel in overeenstemming met het volk waarin Hij verschijnt en met zijn eigen persoon en leven. En dat niet op basis van de atomen en moleculen van de mantelstructuur die Hem op Goede Vrijdag werd ontnomen. Ons lichaam dat wel verderf ontmoet kan niet vergeleken worden met het lichaam van Christus, dat geen verderf zag. Maar wel kan ons opstandingslichaam vergeleken worden met de nieuwe kleding van Christus. Te meer omdat de kleding als vierde mantelstructuur tot onze lichamelijke behoort.

Op de avond van de Paasdag toonde Jezus aan dat Hij geen geest was. In Lucas lezen we dat Hij vroeg: „Waarom zijt gij ontsteld en waarom komt er twijfel op in uw hart? Bezie mijn handen en voeten: Ik ben het zelf. Betast Mij, en ziet toe; want een geest heeft geen vlees en geen beenderen, zoals gij ziet dat Ik heb.” En bij die woorden toonde Hij hun zijn handen en voeten. En toen ze van blijdschap het nog niet geloofden, maar vol verbazing waren, zeide Hij hun: „Hebt gij hier iets te eten?” Ze gaven Hem een stuk gebraden vis. Hij nam het en at ervan voor hun ogen. Ook Petrus spreekt over „ons, die met Hem gegeten hebben en gedronken na zijn opstanding uit de doden” (Handelingen 10 vers 41).

Zo was het ook met zijn kleding. Het was een echt geweven kleed, zijn eigen kleed. Een chemicus zou er alles aan hebben, en wellicht ook niets. Zou hij die kleding niet in brand kunnen steken? Ik meen van wel, maar misschien zou het dan gaan als met de brandende braambos: wel branden en toch niet verbranden. Misschien, want hier loopt de grens van wat we hebben mogen zien van de opstanding. En veel weten we daarover niet.

Nu het graf leeg is en daarmee het leven aan deze zijde van het graf voor Jezus is afgesloten, kunnen en mogen we de vraag stellen wat van dat leven overgegaan is naar de andere zijde van het graf, in het leven van na de wederopstanding van het vlees. Met name door op Jezus te letten kunnen we immers ook iets weten over het leven na onze wederopstanding.

Het eerste dat ons opvalt is dat Christus mens is gebleven. Het thema van het Kerst-

feest, van de Incarnatie en van het Immanuel, klinkt door op Pasen. Gods Zoon is vlees geweest, een baby, een kind, een knaap en jongeling, toen is Hij man geworden. Hij is begroet als de koning op een ezelsveulen, als de rabbi van Nazareth. Tot de misdadigers heeft men Hem gerekend en bij de rijken heeft Hij in het graf gelegen. God de Zoon is mens geweest van de wieg tot het graf en daarna is Hij mens gebleven.

Maar ook het thema van de Goede Vrijdag vinden we terug. De verzoening door voldoening is tot stand gekomen. De verzoening is volbracht, zodat Gods Geest de Heiland kon opwekken tot het eeuwige leven.

En dan is er het eigen thema van Pasen, de overwinning op de machten van de dood. Die macht is de vijandschap tussen God en mens (Efeze 2 vers 16), de macht der duisternis (Kol. 1 vers 13). Christus heeft de overheden en machten ontwapend en openlijk tentoongesteld. Deze vijanden waren machtig omdat de eerste Adam getoond had dat hij God niet gehoorzaamde. Maar dit bewijsstuk werd door de tweede Adam weggewist, omdat Hij gehoorzaam is geweest aan Gods eis, gehoorzaam tot in de dood aan het kruis. Hij heeft de machten ontwapend door het bewijs der ongehoorzaamheid „aan het kruis te nagelen” (Kol. 2 vers 14 en 15). En de laatste vijand, die ontroond wordt, is de dood (1 Kor. 15 vers 26).

De zin van Christus geboorte, leven en sterven komt in het feit van de opstanding tot afsluitende openbaring. Ook de volle zin van ons leven komt openbaar in de opstanding.

Paulus weet wel dat de volgende vragen bij ons leven: „maar hoe worden de doden opgewekt? En met wat voor lichaam komen zij?” Hoe? Uit de hemel! Met wat voor lichaam? Onvergankelijk en onsterfelijk, in heerlijkheid en kracht, geestelijk en onzichtbaar (1 Kor. 15 : 35-49 en 2 Kor. 4 : 18).

Als we deze woorden van Paulus vergelijken met het paasverhaal wordt een en ander duidelijker. Als Paulus zegt dat ons nieuwe lichaam uit de hemel is, denken we aan de paaskleding van Christus. Zo zal ons lichaam **uit de hemel** ons eigen lichaam zijn, maar niet gebaseerd op de verworpenen resten van ons lichaam. Als er staat dat de graven, de zee en het dodenrijk hun doden zullen teruggeven, duidt dat erop dat dezelfde mensen zullen herleven die in het graf, de zee en het dodenrijk gingen. Niet dat ze uit dezelfde bestanddelen zullen bestaan, want die wisselen reeds tijdens ons leven en die vergaan totaal in het graf. En dan **onzichtbaar**, dat wil zeggen dat de mensen die nog op aarde leven geen mogelijkheid bezitten om uit eigen kracht dit lichaam te zien. Willen ze Jezus zien, dan moeten ze wachten tot Hij verschijnt. Met onzichtbaar is echter niets gezegd over het elkaar kunnen zien na de opstanding.

Onvergankelijk en onsterfelijk zijn twee negatieve termen, die iets zeer positiefs meedelen omdat de vergankelijkheid en sterfelijkheid zelf de afbraak en het einde van het leven aangeven. Onvergankelijk wil zeggen geen ziekte, gebrek, last of veroudering en dus wel: gezondheid, gaafheid, lust en leven. Onsterfelijk wil zeggen zonder dood en dus vol leven. In **heerlijkheid en kracht**, dat is als mens bekleed met een ambt, een taak en bevoegdheid en voorzien van macht om deze uit te voeren. Immers Christus vindt zijn heerlijkheid en kracht met Pasen toch ook in zijn verdere werk van kerkvergadering en wereldregering. **Geestelijk**, dat is vol van de Heilige Geest, kenbaar aan de vruchten: liefde, blijdschap, vrede, lankmoedigheid, vriendelijkheid, goedheid, trouw, zachtmoedigheid en zelfbeheersing (Gal. 5 : 22). Geestelijk is immers overeenkomstig de hoofdsom der wet. En zo zien we Christus vriendelijk tot Maria Magdalena sprekend, geduldig de Schriften verklarend aan de Emmausgangers, wachtend en tegemoetkomend voor Thomas, en met uiterste liefde Petrus tot trouw vermanend.

Pasen staat niet alleen in betrekking tot onze opstanding, maar ook tot Christus wederkomst omdat met die wederkomst ons aller opstanding zal worden voltooid.

Als Christus zijn rede „over de laatste dingen” houdt, roept Hij op om waakzaam te zijn. Wat Hij zijn discipelen zegt, zegt Hij ons allen: Waakt! (Matth. 24 : 42, Markus 13 : 33 en 37). Lucas meldt dat Christus gezegd heeft dat die laatste dag „zal komen over allen, die gezeten zijn op het oppervlak der ganse aarde”.

INHOUD

De Heer is waarlijk opgestaan	E. R. P.
Over de Opstanding van Christus en van ons	J. S.
De kerk en de moderne mens (III)	P. G. S.
De kibbuts naar zijn dagelijks aspect	D. A. B.
De zwaan van Pavlovna en de hond	P. A. H.
Ingezonden	
Persschouw	
Kerknieuws	

„Waakt te allen tijde”, staat er, „biddende dat gij in staat moogt wezen te ontkomen aan alles wat geschieden zal, en gesteld te worden voor het aangezicht van de Zoon des mensen” (Lucas 21 : 36 en 37).

Nu heeft de rede „over de laatste dingen” in de eerste plaats betrekking op de verwoesting van Jeruzalem in het jaar 70. Christus heeft de gemeente te Jeruzalem gewaarschuwd om zich aan dit bloedgericht tijdig te onttrekken. Verder zag Jezus dit gericht in het perspectief van de gehele wereldgeschiedenis, die vol is van oorlog, pest en honger, van vervolging en getuigenis. Tenslotte staat deze rede in verband, niet met de paar laatste jaren van de geschiedenis, maar met het eindgericht.

We menen waakzaam te moeten zijn omdat niemand weet wanneer Christus zal wederkomen en het erop aankomt om bij die wederkomst wakker te zijn. Bij deze zeer beperkte gedachtengang worden we allen opgeroepen om waakzaam te zijn, terwijl die waakzaamheid eigenlijk slechts nodig is voor het laatste uur van de laatste generatie. Maar Christus zegt uitdrukkelijk dat die dag over **allen** over de gehele aarde zal komen en dat men **te allen tijde** waakzaam moet zijn. De christenen zijn toch niet tweeduizend jaar tevergeefs waakzaam geweest!

Bij de hemelvaart zeggen de engelen dat deze Jezus op dezelfde wijze weder zal komen. Hij is gekomen als mens, Hij zal dus als mens wederkomen. Daarom moeten de discipelen niet naar de wolken kijken, maar in de stad en in de wereld gaan.

Bultmann, die de heilsfeiten in zijn kerygma-theologie doet opgaan in een existentieel getuigenis, merkt op dat Christus als de Opgestane Heer in de apostelen tegenwoordig is⁴⁾. Dit is juist gezien, als aspect, niet als de volle waarheid. Zo is het ook met de wederkomst van Christus. We moeten allen dagelijks waken, want Christus komt dagelijks weer. **In onze medemens allereerst...** Dat in de eerste plaats. Zo centraal is dit aspect van de wederkomst dat het oordeel zich zal toespitsen op de waakzaamheid ten opzichte van deze wederkomst. In het oordeel zal Christus vragen of we Hem te eten en te drinken hebben gegeven toen Hij honger en dorst had, of we Hem gehuisvest, gekleed en opgezocht hebben toen Hij een vreemdeling was, naakt, ziek en gevangen. Want Christus komt weer in de minste van zijn volgelingen (Matth. 25 : 31-46). God werd mens en nu komt de Opgestane tot ons weer in onze medemens, zodat hier de beslissingen vallen. Men zal veroordeeld worden om de woorden die men tot zijn medemens zal spreken, om de soms gemene polemiek die men tegen zijn broeder voert, en men zal vrijgesproken worden om één beker koud water! (Matth. 10 : 42 en 12 : 36). We belijden dat we dagelijks af moeten sterven van onze zonden en op moeten staan tot een nieuw leven. Daarmee betrekken we kruis en opstanding op ons persoonlijk leven. Maar evenzeer leert de Schrift ons de opstanding en de wederkomst te betrekken op onze omgang met de medemens in ons dagelijks leven.

Gereformeerd en Hervormd Nederland moet verstaan dat Christus het zich persoonlijk aantrekt hoe wij onze medechristenen, in en buiten eigen kerkverband, behandelen. Waakt elk ogenblik, ook in Nederland, zegt Christus, want ge weet niet wanneer ge Mij in uw medemens zult ontmoeten.

Met de Opgestane krijgen we vervolgens te maken bij de afsluiting van ons leven, als er geen uitstel meer mogelijk is, in het punt des tijds van ons sterven.

Reeds tijdens ons leven verwisselen we van

lichaam in een proces waarbij afbraak en opbouw elkaar in evenwicht houden. Bij de dood leggen we ons lichaam af en dat lichaam wordt aan de totale vernietiging prijs gegeven. Wat dat betreft is lijkverbranding en begravenis precies hetzelfde. We zullen allen het totale verderf ondergaan, zodat we bij ons sterven naakt voor God zullen verschijnen.

Het oordeel zal een rechtvaardig oordeel zijn. Christus zal het vellen, bijgestaan door zijn volgelingen die reeds met Hem in de hemel zijn. Dat oordeel valt niet in een massaproces, waarbij de vrijgesprokenen tegelijk mederechters zouden moeten zijn. Ook in de hemel is een geschiedenis, ook daar werkt God procesmatig. Als de mensen bij hun sterven naakt voor God verschijnen ontvangen zij die vrijgesproken worden, nieuw leven uit de hemel, een lichaam uit de hemel, witte gewaden. De andere doden worden niet wederlevend, voordat de geschiedenis van onze bedeling op de aarde voltooid zal zijn (Openb. 20 vers 4 - 6).

Zij die delen in de eerste opstanding ontvangen een nieuw lichaam, hun eigen menselijk lichaam, maar nu uit de hemel, geestelijk, onzichtbaar voor de mensen op aarde, onvergankelijk en onsterfelijk, in heerlijkheid en kracht. Dat is de eerste opstanding, nodig om met Christus te heersen en te oordelen over het vervolg van de geschiedenis der mensen op aarde.

En tenslotte is er de wederkomst van de Opgestane aan het einde der geschiedenis van de mensen op de aarde. Dan zullen de doden opstaan, de doden van de zee, van de dood en het dodenrijk. Als we dit lezen in de Openbaring aan Johannes 20 : 11-15, dan moeten we bedenken dat zij die door Christus zijn wedergeboren, geen doden zijn. Hun naam staat immers in het boek des levens, ze zijn reeds wedergeboren, hun sterven is een doorgang naar het eeuwige leven, het oordeel bij hun sterven is voor hen vrijspraak en uitreiking van het bruiloftskleed, omdat hun oordeel reeds aan Christus op Goede Vrijdag werd voltrokken.

Het oordeel wordt procesmatig opgemaakt over allen die niet in Christus wedergeboren zijn. In het laatste oordeel, als de doden weer

levend geworden zijn, wordt het uiteindelijke vonnis uitgesproken en ten uitvoer gebracht. Daarbij weten we dat dit oordeel rechtvaardig zal gaan over de volken die Christus niet gekend hebben, over de jonggestorven kindertjes en over de volken die Christus afgewezen hebben.

Het oordeel of we in Christus in dit leven tot de opstanding uit de dood, tot de wedergeboorte, zijn gekomen zal bij ons sterven gevelde worden in verband met onze woorden en daden tegenover onze gedoopte medechristenen. Maar ook zal in het oordeel over hen die voor hun sterven niet tot leven in Christus zijn opgestaan, rekening worden gehouden met de woorden en daden tegenover God en medemens. Het oordeel zal rechtvaardig zijn. Er zullen vele en weinig slagen als straf gegeven worden.

Voor de gelovigen is het eeuwige leven. Men kan niet zalig worden als men niet gelooft in Jezus Christus. De poel die brandt van vuur en zwavel, is voor de dood, het dodenrijk, de tegenstander Satan met zijn engelen en voor „de lafhartigen, de ongelovigen, de verfoeilijken, de moordenaars, de hoereerders, de tovenaars, de afgodendienaars en alle leugenaars” (Openb. 21 : 8). Over al de anderen, de onwetenden, de kinderen, de onnozelen, de vreemde volken zal een rechtvaardig en dus genuanceerd oordeel gevelde worden. Wat dit voor deze mensen betekent weten we niet. We weten dat God barmhartig en rechtvaardig is. En we weten van Jezus dat Hij zachtmoedig is en nederig van hart (Matth. 11 : 29).

J. Stellingwerff.

¹⁾ Een voorlopige visie gegrond op bijbelse gegevens, mede naar aanleiding van het boek: **Sterven, en dan** van ds. B. Telder.

²⁾ Dr. A. Kuyper, *De vleeschwording des Woords*. Amsterdam 1887, blz. 118 en 119.

³⁾ Het woord mantelstructuur verwarre men niet met de idee van het lichaam als functie-mantel der persoon (Vollenhoven). Het woord neme men in primaire zin. Boven de vier lichaamsstructuur (Dooyeweerd) wijs ik hiermee op een vijfde „structuur” die als culturele mantel om ons lichaam heen behoort.

⁴⁾ R. Bultmann, *Theologie des Neuen Testaments*. 3e dr. Tübingen 1958, blz. 306.

De kerk en de moderne mens

III

Het humanistische menstype, dat na de Middeleeuwen zijn intrede doet, heeft de ontdekking gedaan dat de mens zelf zijn lot in eigen handen kan nemen. Hij bepaalt de loop van natuur en geschiedenis; hij is schepper, vrij van alle uitwendige binding, en is zichzelf tot wet. Met zijn verstand is hij — althans in principe — in staat de natuur te beheersen, ook zijn eigen natuur. Toetssteen voor de oplossing van alle problemen is zijn redelijk denken; daarom krijgt de wetenschap ook een zeer centrale plaats. De mens gaat een poging wagen om natuur en samenleving wetenschappelijk te beheersen, en inderdaad, zijn optimisme lijkt gegrond. Wetenschap en techniek maken verbazende vorderingen; de ontwikkeling gaat steeds sneller als een autokatalytisch proces, en de mens komt dan ook in toenemende mate onder de indruk van zijn eigen prestaties. De mens die de werkelijkheid schept en beheerst — inderdaad, hij is god geworden in het diepste van zijn gedachten. De religie is een gepasseerd station; de mens kan het nu verder zelf wel af. Hij zal zich het paradijs scheppen dat hij eens zo smadelijk moest verlaten. De geschiedenis komt te staan in het teken van de vooruitgang; men ontworstelt zich meer en meer aan de kluisters van bijgeloof en natuurmachten, en is op weg naar het aardse paradijs. De evolutiegedachte, het geloof dat alles zich ontwikkelt en ontplooit tot hoger vormen, het geloof in de vooruitgang als biologische grondwet voor al het levende, inclusief de mens, past straks wonderwel in deze geschiedenisidee.

Het wereldbeeld van de derde mens is niet meer besloten maar uitgedijd tot in oneindige verten, niet alleen ruimtelijk maar ook tijdelijk, en de mens gaat steeds verder doordringen in deze onbekende verten en diepten. Hoe meer hij zich onafhankelijk maakt van de na-

tuur door haar te beheersen, des te vrijer zal hij worden. En hier tekenen zich de idealen van de derde mens af: **enerzijds de volledige wetenschappelijke en technische beheersing, anderzijds de vrije, autonome menselijke persoonlijkheid**. Deze motieven zijn steeds weer terug te vinden in allerlei vorm en schakering, maar ze blijven de humanistische mens kenmerken. Ze vormen een merkwaardige polariteit waartussen de mens gespannen is, want in wezen sluiten ze elkaar uit, en zijn dus net zo min in een synthese te versmelten als het dualistische motief van natuur en genade uit de Middeleeuwen. Immers volledige wetenschappelijke beheersing sluit de mens, als stuk natuur, in, en dus de menselijke vrijheid uit, en wie die menselijke vrijheid toch wil handhaven, moet de wetenschappelijke beheersing een halt toeroepen.

* * *

Ondertussen interesseert ons op het moment vooral hoe nu de confrontatie van de Kerk met deze derde mens is verlopen. De Middeleeuwen sloten af met een diep verval van de Kerk. De Renaissance brak de kluister van het kerkelijk gezag open, maar „bevrijdde” zich ook van het christelijk geloof. De Reformatie is ondenkbaar zonder deze emancipatie van de menselijke persoonlijkheid, en heeft dan ook de nadruk gelegd op de persoonlijke verantwoordelijkheid van de mens tegenover zijn God. Tegelijkertijd wilde zij echter vasthouden aan het volstreekte gezag van de God.

De kerken der Reformatie moesten zich verder innerlijk losmaken van het natuur-genade schema, en bovendien geen prooi worden van de humanistische tijdgeest. Dat is een opgave geweest die bijzonder zwaar bleek te zijn. De invloeden van deze onbijbelse motieven zijn dan ook duidelijk aan te wijzen. Een paar aanduidingen mogen dit illustreren.

Redactieleden:

Dr. J. BOSCH, P. GROEN, Prof. Dr.
H. J. JAGER, Prof. C. VEENHOF

Adres van Redactie:

H. J. Jager, Jan v. Arkelstr. 7, Kampen

Medewerkers:

Ds. H. Amelink, Langerak.
Dr. W. K. van Dijk, Groningen
P. A. Hekstra, Rotterdam
Dr. D. Holwerda, Zuidhorn
Ds. P. K. Keizer, Groningen
Drs J. F. J. Lamet, Eindhoven
Ds. J. Meester, Amsterdam-Z.
Mr. Dr. J. Meulink, Enschede
D. W. L. Milo, Nunspeet
Prof. Dr. K. J. Popma, Utrecht
Drs G. Puchinger, Den Haag
Dr. H. R. Rookmaaker, Leiden
Dr. Ir. J. Stellingwerff, Amsterdam
Ds. B. Telder, Breda
Ds. G. Visee, Kampen
Ds. C. Vonk, Schiedam
Ds. D. K. Wielenga JDzn, Rotterdam
Prof. Mr. H. D. van Wijk, Amstelveen

Geref. Persvereniging „Opbouw”:

adres secretaris en penningmeester:
Van Lynden van Sandenburglaan 16,
Utrecht. Tel. 030-15450. Giro 448367.

Administratie abonnementen:

Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220,
Zeist. Giro 233117.

Het natuur-genademotief heeft eigenlijk van meet aan een geweldige invloed gehad, die tot op heden nog aanwezig is. Luther heeft zich van dit motief slechts gedeeltelijk kunnen vrijmaken; we vinden bij hem nog een duidelijke tegenstelling tussen de ordeningen van de zondige natuur en de vrijheid van de evangelische genade, uitgewerkt in een tegenstelling tussen wet en evangelie. Daarin worden enerzijds de scheppingsordeningen gedeprecieerd, anderzijds de christenen in feite verheven als boven de wet staande. Hoezeer dit lutherse schema vandaag nog doorwerkt, zien we in het barthianisme, dat natuur en genade in onverzoenlijke vijandschap tegenover elkaar laat staan, als de door de zonde totaal verdorven natuur, die geen enkel raakpunt kan hebben met de genadige verlossing in Christus.

Eveneens gaat de doperse stroming, die reeds zo vroeg het protestantisme dreigde te overwoekeren, in feite van deze tweedeling tussen natuur en genade uit. De uitwerking is wel verschillend, maar het grondmotief is gelijk. De christen, die door de Geest is wedergeboren en leeft binnen het terrein van de genade, moet de zondige wereld, de verdorven natuur, mijden en vlieden. Ook hier worden schepping en zondeval als het ware zo geïdentificeerd, dat de schepping als verloren wordt beschouwd: niet de schepping moet worden hersteld of gered, maar de uitverkorenen worden eruit gerukt als uit een brandend huis. In dit doperse denken dat de protestantse kerken nog steeds als een zuurdeeg doortrekt, vindt de oude Joodse afdwaling een eigentijdse vorm: men gaat staan met de rug naar de wereld, heeft die afgeschreven, en sluit zich op in eigen kring, waarvoor men God heeft annexeed.

Maar ook het andere uiterste, het overnemen van het schema der wereld, het syncretisme, vindt een invalspoort in het natuur-genademotief. Nu in de vorm van het Socinianisme, dat we vinden bij de Remonstranten van vroeger en de vrijzinnigen van nu. Hier wordt de herschepping gedeprecieerd door de radicaliteit van de zondeval te loochenen en de natuur als niet bedorven, doch slechts aangetast te beschouwen. Hier vinden we weer terug het optimisme van de goede mens, van de verstandelijke vermogens, en een terugdringen van de beslissende betekenis van de verlossing in Christus.

Zo heeft de doorwerking van het natuur-genademotief een versplintering teweeggebracht in de reformatische kerken, waardoor zij stelselmatig ontkracht werden in hun streven om weer terug te leiden tot een voluit bijbels christendom.

En bovendien werkte op dit verwarrend patroon van verdeeldheid de humanistische tijdgeest ook nog sterk in. Het is niet moeilijk om de idealen van wetenschappelijke beheersing en vrije menselijke persoonlijkheid terug te vinden in het christelijke leven. Rationalisme en intellectualisme vonden een gemakkelijke prooi in hen die zich niet radicaal konden losmaken van de scholastiek; de vrijheidsidealisten vonden een vruchtbare voedingsbodem bij allen die zich als wedergeborenen verheven achtten boven de wet en boven de zondige wereld. De interesse van de mens voor zichzelf en de bewondering voor zijn eigen kunnen weerspiegelden zich in veel individualisme en zelfvertrouwen; het cultuuroptimisme in veel activisme en torenbouw.

Ook binnen gereformeerde kring zijn al deze invloeden in min of meerdere mate te vinden. Het gereformeerde leven gedurende de laatste vijftig jaar (om nu maar dicht bij huis te blijven) heeft zich gekenmerkt door een snelle emancipatie van de „kleine luyden”. Onder Kuypers bezielende leiding is men gekomen tot een enorme ontplooiing op allerlei terrein. Het georganiseerde leven werd opgebouwd; op politiek, sociaal, wetenschappelijk terrein, maar ook zelfs in ontspanning, radio, pers, sport ontstonden eigen organisaties. De gereformeerde mens ging meetellen, en bekleedde weldra de hoogste posities. Maar de vraag werd steeds benauwender: gaat het werkelijk goed met de gereformeerde kerken? Hoeveel van dit alles kwam in feite op rekening van de tijdgeest? Weerspiegelde zich in het uitbouwen van de christelijke beginselen op intellectueel-dogmatische wijze, in de verering van de theologie en de kerkelijke professor, in het redeneren en het leven bij gedachteconstructies, in de machtsconcentratie bij de theologen niet het humanistische wetenschapsideaal? Vinden we niet in het activisme, in het enthousiaste optimisme, in de overschatting van de belangrijke posities veel terug van het persoonlijkheidsideaal? Zien we ook niet in allerlei wereld- en cultuurmijding

en in allerlei perfectionisme doperse tendenzen hun invloed doen gelden? Leven we niet vaak als in een gereformeerd bolwerk, met de antithese als muur tussen ons en de wereld?

Wanneer we onszelf kritisch toetsen, dan blijken zo veel van deze idealen nog springlevend te zijn. Dan moeten we tot de slotsom komen dat de humanistische tijdgeest van wetenschapsverering en mensverheerlijking ook ons danig te pakken heeft, in welke „gereformeerde” vorm we die ook gieten. We hebben de wereld feitelijk uit het oog verloren, en zijn alleen geïnteresseerd in onszelf, in onze problematiek en onze dogmatische strijdvragen, in onze organisaties en onze leiders, onze kranten en onze kerkelijke moeilijkheden. Waarin komt nog uit dat wij er zijn voor de wereld, dat daar onze roeping en taak ligt, in het rondbrengen van het heil aan onze medemens, die met ons in de zelfde volksgemeenschap leeft?

Wij kennen die medemens nauwelijks. We weten praktisch niets van zijn levensgevoel, zijn angsten, zijn wereldbeschouwing. Dat blijkt nog hieruit wel het scherpst, dat we vaak geen eens in de gaten hebben dat we nog leven volgens een verouderd levenspatroon, namelijk dat van de derde mens. **Terwijl in werkelijkheid die derde mens plaats aan het maken is voor een nieuw menstype, dat niet meer gegrepen is door de humanistische idealen, maar een heel andere problematiek kent.** Maar als dat zo is, dan hebben we die vierde mens ook al heel weinig te zeggen, zó we dat al willen doen: we zouden hem dan aanspreken op een wijze die hem niets meer zegt, we zouden hem benaderen vanuit een levensgevoel dat hij al achter zich gelaten heeft, we zouden hem niet kunnen begrijpen en dus niet naast hem kunnen gaan staan.

Daarom zullen we ons eerst moeten gaan bezinnen op de vraag: wie die vierde mens eigenlijk is, wat hem drijft en bezielt, en in welke richting hij zich ontwikkelt.

Groningen

P. G. Smelik

GEREFORMEERDE PERSVERENIGING „OPBOUW”

Op de jaarvergadering van bovengenoemde Persvereniging, welke gehouden zal worden op zaterdag 20 april a.s., aanvang 10 uur, zal na een inleiding door Dr J. Bosch, het door hem op de ledenvergadering van 14 april 1962 gehouden referaat over het onderwerp „Blad en Jeugd” nader worden besproken.

Een verslag van dit referaat is opgenomen in „Opbouw” van 25 mei 1962.

Uiteraard is deze vergadering uitsluitend toegankelijk voor de leden van de Persvereniging.

Nieuwe leden kunnen zich opgeven bij het adres van de sekretaris en penningmeester, van Lijnden van Sandenburglaan 16 te Utrecht. Contributie f 2.50 per jaar.

Een convocatie zal dan worden toegezonden.

staan verouderd. De statistieken wijzen uit dat verrassend veel aan fruit en industrieproducten in handen van de kibbutsim is, hoewel zij procentueel voor de steden onderdoen. Parallel hiermee zijn zeer veel regeringsfunctionarissen kibbutsleden, te illustreren met de nationale held David Bengoerion die zijn huis in de Negebwoestijn heeft in de kibbutz Sede Boker.

Sede Boker ligt een vijftig kilometer ten zuiden van Berseba (d.i. Berstba) midden in de woestijn, waar dank zij de moderne irrigatie voldoende water aanwezig is om het leven mogelijk te maken. Het is frappant te zien hoe daar met het water gewoekerd wordt: rond elke olijfboom is een kom van plastic gemaakt om het water langer vast te houden, en nog ziet de boom er verlept en stoffig uit. Magische betekenis krijgt het woord „water” hier! Dit is het enige wat er aan ontbreekt om van de woestijn vruchtbare grond te maken. En nu er ook hier gewerkt wordt met de bijbel als geologische baedeker in de hand, mogen wij, zij het niet slechts in geologische zin, denken aan de bekende passages: „Ofel en Wachtoren zijn voor altijd tot spelonken geworden, een vreugde voor de wilde ezels, een weide voor de kudden, totdat over ons uitgestort wordt de Geest uit de hoge. Dan wordt de woestijn een gaarde en de gaarde gelijk een woud; dan woont het recht in de woestijn en de gerechtigheid verblijft in de gaarde. En de vrucht der gerechtigheid zal vrede zijn, de uitwerking der gerechtigheid rust en veiligheid tot in eeuwigheid”. (Jes. 32 : 14-18). Of in hfdstk 35: „De woestijn en het dorre land zullen zich verblijden, de steppe zal juichen en bloeien als een narcis; zij zal welig bloeien en juichen, ja, juichen en jubelen... want in de woestijn zullen wateren ontspringen en beken in de steppe, en het gloeiende zand zal tot een plas worden en het dorstige land tot waterbronnen; waar de jakhalzen verblijven en legeren zal gras met riet en biezen zijn.”

Bij dergelijke woestijnbeschouwingen bestaat overigens het gevaar in een brok sentiment te blijven steken, en hiervoor zullen we ons dienen te hoeden. Wat de Here werkt in de geschiedenis van zijn uitverkoren volk is niet met veel meegevoel af te doen, veeleer past een verbaasd zwijgen en, zo wij spreken, slechts een dóor-geven en naspreken van wat wij horen in de bijbel — zonder iets daarbij of daaraf. Gods hand in de geschiedenis is te zien, maar nooit aan te wijzen! „Aanwijzen” includeert het localiseren van Gods profetieën in plaats en tijd — een voorwaar zeer schadelijke zaak! Wij kunnen slechts een historisch perspectief bespeuren, maar nooit doorzien en inzien. Wij kennen slechts ten dele!

Afgezien van de noodzaak geldt als bindende factor het enthousiasme waarmee iedere Jood en Jodin het werk aangrijpt.

De kibbutz naar zijn dagelijks aspect

Interessant is de vraag naar het bestaansrecht van de kibbutz in Israël. Waarom is het klimaat voor een dergelijke werkverdeling juist hier zo gunstig, terwijl in Frankrijk b.v. zulk een collectieve landbouwgemeenschap tot een échec was gedoemd?

Te midden van velerlei redenen dienaangaande trekt allereerst de aandacht de geweldige kracht die er uitgaat van de Joodse ideologie.

Deze vindt zijn neerslag in een levensbeschouwelijk en een dagelijks facet, van welke beide het laatste momenteel de aandacht zal hebben. Het verdient n.l. sterke voorkeur bij alle dag te beginnen en door inductie allengs tot een beschouwing te geraken.

Bepalend voor de kibbutz is de noodzaak die een eerste aanleiding vormde: Het land was in een miserabele toestand geraakt vanwege een consequente verwaarlozing door de bezettende macht. Veel heerschap-pijen zijn gekomen en gegaan; veel culturen hebben in tijden van decadentie hier gewoekerd. De Romeinse bezetting met zijn beruchte uitwassen; een byzantijnse cultuur die werd overspoeld door de Turk.

Ook de christelijke mystiek met zijn zinloze kruistochten die al te vaak een voorbeeld van onchristelijkheid waren. Van een rustige landbouw viel niet te spreken. Uitheemse kolonies maakten het een dor land — de Joden waren ontheemden, veel gefolterd elders. De bossen slonken en bijgevolg bleef veel regen uit. Toen de eerste Joden, zij het incidenteel, repatrieerden in het begin van deze eeuw, viel er slechts te pionieren en dit houdt een vestiging in kolonies in. Men kan vergelijken met de grote trek in Amerika en de Boeren in Transvaal. De omstandigheden vereisten het ontginnen in ploegen: water diende te worden ontdekt

en irrigatie was en is het belangrijkste probleem; veel wordt er aan bebouwing gedaan, getuige de actie „plant een boom in Israël”. Van deze tijd dateert de eerste kibbutz in Israël: Daganja, aan de zee van Tiberias bij de Jordaandelta. Hier is de bodem in de beste conditie; tegenwoordig vindt men er zelfs bananenplantages. Een schrik voor menig onervaren toerist is dan ook de vochtige warmte aan de oevers van het meer van Galilea, dat als het ware ligt in een bergpan.

Deze noodzaak tot het stichten van kibbutsim is niet zo urgent meer in de ontgonnen streken; daarom worden er tegenwoordig nog al eens industrieën aangetrokken, zodat men er zelfs wel industriekernen onder vindt. In dit geval zal de onderlinge samenwerking van de kibbutsim meer noodzaak worden. Toch zijn er nog vele streken die woest zijn, zoals de Negebwoestijn, het bergland van Judea en het noorden van Galilea, waar nog vele jaren zullen voorbijgaan voordat ooftbouw mogelijk is en de woestijn „zal bloeien als een roos.” Hier is het een alledaags gezicht een paar houten schuurtjes te zien staan met een paar meter waterpijp waar pioniers een nieuwe kibbutz hebben gesticht. Komisch is het de naamborden dan al te zien staan, met een grote pijl naar wat eens aan het opschrift zal beantwoorden. De vrouwen blijven dan elders totdat voldoende accommodatie aanwezig is.

Waar kibbutsim niet meer nodig zijn is een duidelijke centralisatie in de steden te bemerken. Aanleiding om te denken dat de kibbutsim wel eerdaags zullen worden opgeheven, bestaat er trouwens per se niet. Nauw verweven met de ontwikkeling van het land gelden zij als een cultuurmonument dat geenszins is achterhaald, laat

Dit gevoel resulteert uit een bonte mengeling van historisch besef, historisch leed en intens verlangen naar een herbouwd vaderland. In dit licht moeten we de geweldige krachtsinspanning zien die de vrijheidsoorlog in '48 heeft gekost, de opbouw van een verdedigingsapparaat dat klinkt als een bazuin, gestoken op het gebergte van Judea en de grote vlucht die de economie heeft genomen, die zelfs de naburen er toe noopt, zij het schoorvoetend, op handelsgebied contacten te leggen. Een reusachtige teamgeest, die zijn weerklank heeft in alles waarin de nieuwe staat van zich spreken doet. Eigen taal, litteratuur, muziek, dans en beeldende kunst worden steeds meer gewaardeerd, ook buiten de grenzen. Op de kibbutz wordt muziekles gegeven, de atletiek wordt druk beoefend. In grote sportmeetings vechten de kinderen van de gavarim als leeuwen voor eigen parochie. Op de kibbutzschool wordt ivrit, arabisch en engels geleerd. Israël is immers officieel nog een drietalig land. Wil een jong lid van de kibbutz verder studeren dan is dat bij voorkeur mogelijk in een van de landbouwvakken waarmee de kibbutz is gebaat; in zo'n geval zal de afgestudeerde als gewoon gaver (kibbutzlid) zijn handwerk verrichten en in de avonduren zijn theoretische kennis tot nut van de kibbutz trachten te verwerken. Op dit punt hebben wij, europeanen, critiek geuit t.a.v. een gebonden studiegang zo die al plaats vindt; immers de gavarim doen hun best de kinderen in de kibbutz te houden en overladen ze met een overdreven dienstijver wat deze coöperatieve landbebouwing betreft. Deze binding is ons gelukkig geheel vreemd — een stemming kweken betreffende het komende beroep of ook wel ambt komt bij

ons slechts incidenteel voor. Deze stemming wordt sterk bevorderd door de kindertehuizen waar de kinderen vanaf hun geboorte worden gevoed, opgevoed en ook wel uitgeoederd. Hier vormen de kinderen direct leeftijdsgroepen die erg op zich zelf zijn en waar de eenling met gaven voor het ambt in overigens niet singuliere zin moeilijk tussen uit kan. Als toerist is het dan ook bijzonder moeilijk met de zgn. sabre's contact te krijgen. Met recht voel je je in zulke situaties niet-Jood en een tweedegrangsfiguur. Hier geldt een chauvinisme dat ons met onze religieuze bagage doet erkennen dat het nog steeds eerst de Jood, en dan óók de Griek is. Wij, barbaroi, d.i. niet-Joden, zijn in Gods allen omvattende genade nevensgeschakeld aan de Joden en tegelijk evenzeer in zijn onbegrepen wijsheid ondergeschikt in de uitverkiezing. Dat wij dit niet kunnen vatten is van geen belang.

„Want Ik, de Here, ben uw God, de Heilige Israëls, uw Verlosser; Ik geef Egypte, Ethiopië en Seba als losgeld in uw plaats. Omdat gij kostbaar zijt in mijn ogen en hooggeschat en Ik u liefheb, geef Ik mensen voor u in de plaats en natiën in ruil voor uw leven. Vreest niet want Ik ben met u” (Jes. 43). In Ezechiël staat meermaals dat God zich de Heilige zal betonen aan Israël om zijns Naams wil. „Om mijns Naams wil verdraag Ik mijn toorn, terwille van mijn lof bedwing Ik Mij; u ten goede om u niet uit te roeien. Zie, Ik heb u gelouterd, doch niet als zilver: Ik heb u beproefd in de smeltoven der ellende. Om Mijnentwil doe Ik het, hoe groot ook de ontwijding is; mijn eer geef Ik aan geen ander.” (Jes. 48).

D. A. Bosch.

De zwaan van Pavlovna en de hond

Waarschijnlijk komen in onze kringen verhoudingsgewijs nog veel minder televisiebezitters voor dan in andere. Wat niet wegneemt dat er onder ons zeker televisiekijkers gevonden kunnen worden, mensen die bij burens of familieleden af en toe eens gaan „kastjekijken”. Zo geviel het, dat ondergetekende, ruim anderhalf jaar geleden ongeveer, in het filmjournaal getuige was van het staatsbezoek van de president van Peru. Dit bevriende staatshoofd schijnt van ballet te houden, vandaar dat er op die avond uitvoeringen van deze kunstvorm te zien waren. Na twee moderne en drukke stukken, waarbij een groot aantal dansers en danseressen op het podium verscheen werd er een solo-dans gegeven, een echt ouderwets stuk. Dit nam niet weg dat juist dit stukje ook vele jongeren heeft ontroerd, naar mij uit hun mond werd bevestigd. Het was dan ook een opus dat er mocht zijn: niets meer of minder dan de beroemde solo: „De stervende zwaan”, op de muziek van Saint-Saëns, die door een prachtige donker-gestemde cello ten gehore werd gebracht. Onwillekeurig zullen vele oudere kijkers hebben gedacht aan de Russische ballerina Anna Pavlovna, die in de jaren tussen beide wereldoorlogen, als stervende zwaan, over de gehele, beschaafd geheten, wereld triomfen vierde. Waarom, kunnen wij vragen, is deze balletsolo zulk een aangrijpend stuk? Het is stellig niet alleen de gratie welke er zowel van een blanke zwaan als van een bekoorlijk vrouwenfiguur kan uitgaan. Proberen wij deze vraag via zinnebeeldige weg te beantwoorden, dan komen wij wellicht verder.

De zwaan toch is een symbool van reinheid, trots en koninklijke onaandoenlijkheid. Hier hebben wij meteen een merkwaardige spanning, welke zowel van de zwaan als van de vrouw is. Het geheel levert iets raadselachtigs op, iets onpeilbaars, dat, om een modewoord te gebruiken „fascinerend” werkt.

Daarenboven wordt de zwaan uitgebeeld in stervensnood. Ook het schoonste van de natuur ontkomt niet aan de ondergang. Voeg daarbij dat de zwaan — volgens een (onjuiste)

legende kort voor zijn of haar dood gaat zingen (de cello vertolkt dit) en er is een totaal ontstaan, dat de mens tot in diepe lagen van zijn ziel kan ontroeren. De zwaan stierf, voor een verwend theaterpubliek, op de podia van Europa en Amerika, tussen de beide wereldbranden. Het was de tijd, waarin de reinheid nog meer werd bezoodeld, de trots des te feller gebroken naarmate zij de kop opstak, de onaandoenlijke koningen van hun tronen werden verjaagd. In die tijd, toen het Avondland scheen onder te gaan, toen de lampen dreigden te doven in Europa, toen stierf de zwaan haar schone dood.

Van de ballerina Pavlovna naar de dierpsycholoog Pavlov is geen grote stap. Zijn zij tijd-, land- en naamgenoten, de eerste had grote verdienste voor haar kunst, de tweede een niet minder grote betekenis voor zijn wetenschap. De eerste beeldde een stervende zwaan uit, de tweede nam proeven met een levende hond. Hij opereerde de proefhond dusdanig, dat de speekselklier buiten de wang kwam te hangen. Het speeksel dat werd afgescheiden kon in een buisje worden opgevangen en op volume en gewicht gemeten. Wij weten allen dat het afscheiden van speeksel optreedt bij het verwachten van voedsel, we gaan „watertanden”.

Welnu, Pavlov sloot de hond op in een donker hok en liet daarin een lichtstreep vallen vlak voordat het voedsel werd verschaft. De hond leerde nu niet pas te gaan kwijlen als hij voedsel zag maar ook reeds als de komst daarvan door een lichtprikkel werd aangekondigd. Daarmede was zijn onderzoeker veel te weten gekomen over de aard en de reactiewijzen der zgn. „reflexen”, welke bij dieren en mensen een grote rol spelen. Latere vorsers hebben voortgebouwd op de resultaten van Pavlov's proefnemingen en zijn principe wordt nu algemeen toegepast. Ook — en vooral — bij dieren die in raketten de ruimte worden ingeschoten. We hebben kunnen lezen, dat de aapjes, die Amerika daarvoor gebruikt, zijn afgericht om bepaalde toetsen aan te slaan als zij een lichtflits zien of een

geluid horen. Op deze manier seinen de getrainde aapjes allerlei gegevens naar de controlestations op aarde.

Van Pavlovna naar Pavlov, het was slechts één stap. Maar wel een heel grote. Want we stapten uit de goeie ouwe tijd ineens over in het ruimte-tijdperk. We startten van de romantiek naar de techniek, van het gevoel naar de zakelijkheid, van de fantasie naar de wiskundige berekening, van de neergang aan het water naar de opgang in de lucht. De verleiding is groot om de contrasten nog wat toe te spitsen en uit te spinnen. Waarbij wij gaarne de keus laten tussen een (gauw overdreven) verheerlijking van het verleden en een (misschien even gevaarlijke) verbeelding van wat er zoal nog aan ruimte-ontdekkingen zou kunnen plaatsvinden. De vraag is trouwens of wij wel moeten kiezen voor het een en tegen het ander, want elke periode heeft zijn goede dingen en elke dag heeft genoeg aan zijn eigen kwaad.

Misschien is er iemand benieuwd of soortgelijke proeven, als op dieren, ook op mensen werden genomen. Inderdaad is dat het geval. Zulks geschiedde al door Pavlov's knapste leerling Bechterev. Wat hij ontdekte is zeer waard om te weten. Hij vond nl. dat mensen ook op licht- en geluidprikkel reageren (dat wisten wij al), maar dat de mens in de eerste en belangrijkste plaats reageert op **woorden**. We kunnen een kind verbieden met een opgeheven vinger, met een blik, met een bedenkelijk fronzen van de wenkbrauwen, we kunnen het lokken met een gulle lach of met uitgestoken armen. Maar onze woorden hebben een grotere kracht en daardoor meer betekenis. In het verkeer reageren wij op lichtseinen of op de moderne industrie op belseinen of op de stand van een wijzer. Maar niets dringt dieper in dan het geschreven of gesproken woord. -

Geen wonder trouwens want de spraak en het woord zijn de hoogste menselijke uitingsvormen. Een „pantomime” kan knap en overtuigend zijn, een gesproken tekst is minder voor velerlei uitleg vatbaar.

Het is allesbehalve ouderwets om te zeggen: het Woord moet het doen. Het is van alle tijden, waarlijk algemeen om het zo te stellen, want het is door en door menselijk in de zuivere zin des woords.

En Gods Woord spreekt hen zalig, die het Woord horen en het bewaren. Want alle zwanen zullen eenmaal sterven, alle proefhonden zullen bezwijken, de schoonste ballerina's keren tot stof terug, het brein van de knapste geleerde zal ophouden te werken, de ruimteraketten zullen vergaan en de poten van de aapjes zullen stilstaan op het toetsenbord. Maar het Woord dat de wereld schiep, dat Woord roept ons tot een nieuw leven op een nieuwe aarde: „Zie Ik maak alle dingen nieuw!”

Rotterdam

P. A. Hekstra

INGEZONDEN

OPBOUW EN HET G.P.V.

Hooggeachte Redactie,

Uw medewerker Ds. Visee vroeg mij in Opbouw van 8 maart of het mijn wens is, dat van de kansel af het Geref. Gezinsblad en De Reformatie worden aanbevolen, maar dan niet Opbouw. En of ik wens, dat kandidaten van het GPV van de kansel af worden aanbevolen, terwijl zou worden gewaarschuwd tegen Dr. J. Meulink.

Ik verwonderde me lichtelijk over deze vragen, die aantonen dat men elkaar in onze kerkelijke gemeenschap slecht kent. Maar Prof. Jager, die helaas rust moet houden, kent mij wél, en weet ook welke wensen ik op het punt van kansel-aanbevelingen bezit.

Om echter misverstand uit te sluiten wil ik Ds. Visee en de lezers van zijn vraag meedelen, dat ik het reeds voor de oorlog jammer vond, als predikanten tegen de fouten uit de pers alleen maar waarschuwden door te zeggen: dat en dat blad lezen Christenen niet. Ik herinner mij hoe er eens hevig werd uitgevaren tegen de Haagse Post. Wie dat blad las was onwaardig. Ik had liever gezien, dat men in de eerste plaats gezegd had: Sta kritisch tegenover de voorstellingen van bladen, die niet gericht zijn op de eer van de God des hemels, en houdt de vijand van het materialisme, waartoe deze bladen leiden, goed in de gaten. Want het ging er niet in de eerste plaats om of men wel of niet de Haagse Post las, maar **hoe** men die las en **waarom**. Ten slotte zal de Haagse Post op de vooroorlogse redactie-bureaus van De Standaard heus wel gelezen zijn.

Ook vandaag zou ik het jammer vinden als een prediker alleen maar zou zeggen: dat en dat blad lezen „wij” niet, en op die en die lijst stemmen „wij” niet, maar op die lijst wel. Daar schiet een gemeente niets mee op, en volk en staat zijn daarmee niet gebaat.

Maar wij zijn evenmin gebaat met een „neutrale” prediking. Als de prediker de troost van het Evangelie op de goede manier brengt en de rust des geloofs laat zien, zal hij tegelijkertijd het vuur aanwakken van een heilige liefde voor de God des Verbonds, die lieflijker is dan de zon. Ook zal de prediker erop wijzen, dat uit die liefde werken voortkomen, die de koningsheerschappij van de God des Verbonds bevorderen, en waardoor onder Zijn zegen de gelukkige gevolgen van die koningsheerschappij zullen blijken. En ik geloof, dat het ook goed is, dat de prediker dan waarschuwt tegen de tijdgeest die zwaar op Nederland drukt, en die de doorwerking van Gods gelukkigmakende koningsheerschappij tegenhoudt en onzichtbaar maakt. Daarom is de prediker actueel als hij wijst op het tegen Gods Woord en de belijdenis ingaande karakter van het materialisme, van naturalistische leringen, van kapitalisme, socialisme, nationalisme, federalisme, oecumenisme, independentisme, kerkisme, antierkisme, enz.

Dit laatste is niet overbodig. Hoevelen van ons volk leven niet volgens het een of andere natuur-en-genade schema: In de kerk zijn we vroom, ter wille van ons zieleheil (terrein der genade), maar buiten de kerk leven we voor ons genoegen en gemak (terrein der natuur). Het gevaar is groot, dat ook wij ons door een van deze schema's laten verleiden, en ons zo laten uitschakelen in de arbeid en strijd voor Gods koningsheerschappij. Daardoor zouden we tenslotte terecht komen in het grote leger der Naamchristenen, die geen vruchten voortbrengen, en die in werkelijkheid onverschilligen zijn waaraan het Westen te gronde gaat.

Maar het generaliserend aanbevelen of afkeuren van bepaalde bladen kan m.i. beter achterwege blijven. De hoofdzaak is dat de gemeente de principiële koers leert kennen, die zij moet gaan. Voor het overige zou de prediker m.i. kunnen volstaan met te zeggen, dat ieder goed moet weten waarom hij een blad leest, en dat ieder kritisch moet lezen. Het lezen van een bepaald blad moet geen sleur worden. Ondergetekende leest het Gezinsblad o.a. omdat het blad veel feiten geeft, die we bij ons werk nodig hebben, en die we tegenwoordig in andere kranten niet vinden. Verder meen ik dat de redactie van het Gezinsblad opvallend weinig last heeft van bovengenoemde „ismen”, en dat is voor de lezer een genoegen.

Ook moeten we kritisch lezen. Dit geldt zowel voor het Gezinsblad als voor Opbouw. Nu is ondergetekende reeds jaren abonnee op Opbouw. Maar dat sluit de kritiek beslist niet uit. Zo had ik kritiek op Opbouw van 3 febr. 1961, en wel tegen de volgende passage in het artikel „Vrijheid”:

En als men soms wil, dat de krant ook maar precies moet zeggen, wat mag en niet mag, en wat moet en niet moet, en of men nu A.R. of G.P.V. moet wezen en of zekere vergaderingen wel of niet mogen gehouden worden, dan meen ik nog er stichtelijk voor te moeten bedanken om daaraan mee te doen. Ik wil zelfs wel zeggen, dat een christen ook nog vrijheid mag hebben om van geen enkele partij of vereniging lid te zijn. Daar zullen sommigen of misschien velen wel van schrikken. Dat is niet zo erg, als de schrik maar heilzaam mag wezen.

De gemiddelde lezer maakt uit deze passage op, dat men zich in goed gezelschap bevindt als men zich in politicus op de vlakte houdt en zich aan politieke partijvorming geheel onttrekt. Dáártegen is door mij op de door Ds. Visee genoemde vergadering van oktober 1961 gewaarschuwd, terloops, als opmerking in een voordracht die over de betekenis van de belijdenis voor de politiek ging. Dat een meer sensatiebeluste dan nauwkeurigheidslievende Kamper-Nieuwsblad-redacteur hiervan een verslag maakte met een vette kop en een toelichting die, afgaande op het artikel van Ds. Visee, bezijden de waarheid is, komt voor rekening van het Kamper Nieuwsblad. Bovendien heeft de secretaris van de Kampense G.P.V.-kiesvereniging enkele dagen later een Ingezonden in het K.N. gepubliceerd, waarin kritiek op het verslag werd uitgeoefend. Blijkbaar is dit aan Ds. Visee ontgaan. Prof. Jager, die bij de spreker persoonlijk informeerde, weet echter wel welke betekenis hij aan het verslag moet hechten.

Ten slotte kom ik aan het laatste punt, nl. dat van de aanbevelingen om zijn stem bij de verkiezingen zus of zo uit te brengen. Ik geloof, dat men van de kansel niet moet zeggen: stemt Jongeling en stemt niet Meulink.

In de eerste plaats al niet, omdat we m.i. niet voor personen stemmen, maar voor het politieke beleid van die personen. De prediker moet aan de verkeerde gedachte, dat het bij de verkiezingen om personen gaat, geen steun geven. Wie b.v. zegt „Ik stem Meulink”, kan net zo goed

(zelfs beter) zeggen: ik stem Biesheuvel, of: ik stem Roolvink. Want Biesheuvel, Roolvink, Smalibroek, van Eijdsden en Meulink staan samen op één lijst. Ze hebben zich samen akkoord verklaard met hetzelfde politieke programma, en dat zullen zij ook samen uitvoeren.

Is dit samengaan van Meulink met deze interkerkelijke partij, die zegt het Koningschap van Christus te bevorderen, nu zo voortreffelijk omdat Dr. Meulink onze kerkelijke broeder is? Is de „bocht naar de nieuwe tijd”, die de A.R. partij volgens voorzitter Berghuis bezig is te nemen, met o.a. al haar (en Meulinks) Europa-federalisme, nu ineens goed geworden omdat Meulink onze kerkelijke broeder is? M.i. is dit kerkistisch gedacht. In Gorkum liet bij de laatste verkiezingen een kerkelijke broeder zijn naam drukken onder een doorbraakpamflet van de P.v.d.A. Was dat voortreffelijk gehandeld? Welnee, we moeten dat afkeuren, want deze Gorkumse broeder steunde door zijn keuze en propaganda het materialisme in onze samenleving, in plaats van de eer van de God der Schriften.

Maar ook als men de tegenselling tussen de personen Jongeling en Meulink niet in het geding wil brengen, moet men m.i. onderscheid maken tussen hetgeen in een blad met culturele strekking of met een culturele rubriek gezegd kan worden, en wat op de kansel gezegd kan worden. En dan geloof ik, dat men op de kansel de A.R.P. en het G.P.V. niet met name moet noemen.

Maar ook als men de tegenstelling tussen de m.i. de gemeente oproepen tot het voeren van de goede strijd voor de hoogheid van Gods Woord, ook bij de stembus. De prediker zal zeggen, dat ieder zich heel goed moet afvragen, of hij door zijn stem de zaak van Gods Woord steunt of de zaak van de een of andere filosofie, waarbij de roeping van Gods Woord b.v. is ondergeschikt gemaakt aan een leer over schepingsordeningen en interkerkelijkheid.

Mij dunkt, dat de prediker het dan aan de gemeenteleden kan overlaten om de door hem verkondigde normen van het Woord Gods uit te voeren.

13 mrt. 1963

A. J. Verbrugh.

Naschrift

Voor de reactie van dr Verbrugh op ons artikel van 8 maart zijn we in enige opzichten dankbaar. Over de zaak van het gebruik en misbruik van de kansel voor propagandaspeeches voor één of andere politieke partij zullen we het niet meer hebben. De lezers mogen er nota van nemen nu het uit deze hoek is gezegd.

Blijft het verslag van de rede van dr Verbrugh in het Kamper Nieuwsblad van 3 oktober 1961. Dat in het blad van 5 oktober 1961 (en nog eens in het nummer van 7 oktober 1961) een „rectificatie” van het verslag voorkwam van de secretaris van de Geref. Kiesvereniging is mij intussen allerminst ontgaan. Alleen maar: ze betrof niet het punt in kwestie, de uitval van dr Verbrugh naar Opbouw en prof. Jager.

Wat bedoelt dr Verbrugh hier met dat „afgaande op het artikel van ds Visee”? Heeft hij van het verslag in het K.N. pas nu kennis genomen via mijn artikel? Het tegendeel blijkt; hij heeft hierover met prof. Jager contact gehad. De voorzitter van het G.P.V.-Kampen zegde toe over dit verslag een onderhoud met hem toe.

Bovendien blijkt uit het nummer van 7 oktober dat dr Verbrugh zelf ook met de redactie heeft gecorrespondeerd. Doch alweer: dat ging over een ander punt. Waarom liet dr Verbrugh, nu hij toch naar het K.N. schreef een zo schone gelegenheid voorbijgaan om er op te wijzen dat hij ook niet gesproken had over de ondermijnende actie van Opbouw, waarvan het verslag rept? En nu moge dr Verbrugh anderhalf jaar na datum spreken van een „sensatiebeluste” redacteur van het K.N., er waren behalve die redacteur ook nog vrijgemaakte en niet-vrijgemaakte hoorders in de zaal, die verbaasd waren over de aanval op Opbouw.

Deze wordt ook door het thans gegeven citaat niet gerechtvaardigd.

Wanneer voorts dr Verbrugh stelt dat wij bij politieke verkiezingen niet op personen stemmen, maar voor het politieke beleid van die personen, dan zeg ik: accoord! Maar dan toch het beleid van personen. En dan moet dr Verbrugh als persoon het ons niet te moeilijk maken zijn politiek beleid te waarderen door zijn uitval naar Opbouw en de heer P. Jongeling niet door als hoofdredacteur van het Gezinsblad te dulden dat de heer Zijlstra nu al jarenlang met grof geschut mensen die Gereformeerd kiezer zijn aanvalt wegens EEDBREUK en „ondermijning van 's Heren Kerk”. Het is me nog al wat!

Het schijnt bovendien tot de goede toon op G.P.V. vergaderingen te behoren behalve Karl Barth ook de wijsbegeerte der wetsidee een veeg uit de pan te geven. Het gebeurt soms door beste broeders die geen kaas van wijsbegeerte gegeten hebben en geen idee van wet hebben. Maar zelfs de voorzitter van de Verbondsraad had onlangs kritiek op deze filosofie omdat uit die hoek was geponeerd dat de staat de zwaarmacht moest gebruiken „in het algemeen belang”, om daaraan

vast te knopen dat je dus met die w.d.w. een heel eind kon komen tot verdediging van staatsverzorging van de wieg tot het graf. Moet de staat niet de zwaarmacht voeren in het algemeen belang? Voor de belangen van bepaalde groepen dan? Weet de heer Beeftink wat b.v. Mekkes geschreven heeft over de invloed van de vakorganisaties in politieke aangelegenheden en dat die nu precies in strijd is met de staats-taak voor het algemeen en niet in het groepsbelang? Het is wel prettig wanneer je als dankbaar en bescheiden leerling van deze wijsbegeerte, op een vergadering van het G.P.V. en dat zo ondeskundig, in de verdachtenbank wordt gezet.

Dr Verbrugh schrijft: wie Meulink kiest omdat hij vrijgemaakt is, laat een politieke keuze afhangen van kerkelijke gezichtspunten en is kerkistisch. Juist! Wie een goed diaken is in de kerk is daarom nog geen goed kamerlid. Wie Meulink kiest zal hem moeten nemen omdat hij soms tegen de hele a.r. fractie in, in de kamer deed.

Maar de medaille heeft ook haar keerzijde. Wie de heer P. Jongeling of dr Verbrugh kiest omdat ze van „onze kerk” zijn is net zo goed kerkistisch.

Het onderscheiden van iemands kerkelijke en politieke kwaliteiten heb ik met dr Verbrugh gemeen. Ik voor mij leerde deze discretie en het daarbij behorend functiebesef van... de wijsbegeerte der wetsidee.

Nogmaals: politieke kritiek op broeders is niet alleen geoorloofd, ze is nodig. Alstublieft geen muilkorven. Geen „société d'admiration mutuelle” geen onderling gevele. Maar ook niet: kijk uit voor die mensen van Opbouw en die lieden van de W. d. W. Dat kweekt alleen maar groepshaat.

Ik wens de broeders ook daarin beterschap.

G. Visee.

PERSSCHOUW**RANDOM DE ZAAK TELDER****„met Christus zijn”**

In aansluiting aan wat in de vorige nummers schreven willen we nu nog enkele opmerkingen maken omtrent de gestorven gelovigen, dus omtrent hen die in Christus ontslapen zijn.

We willen er eerst op wijzen dat ds Telder, in overeenstemming met de Schrift, leert dat alle mensen, óók de gelovigen, als gehele mens, door de dood worden getroffen.

Voorts houdt hij vast aan de continuïteit van het bestaan van de mens dwars door de dood en het dodenrijk heen. De mensen die eenmaal geboren werden bestaan ononderbroken voort tot in eeuwigheid.

Hij wijst er daarbij terecht op, dat de Schrift de gelovigen bij het graf van hen die in Christus ontslapen tot hun troost bovenal heenwijst naar de wederkomst van Christus, de wederopstanding des vleses.

Met nadruk verwerpt hij voorts iedere gedachte aan een zielelaap en houdt er aan vast, dat ook van de gestorven gelovigen geldt dat hun leven met Christus verborgen is in God.

Hij wil daarbij de Schrift naspreken als zij van de gestorvenen zegt dat zij in Christus ontslapen zijn, dat zij slapen in het stof.

De vraag die zich bij de overweging van dit alles opdringt is evenwel: leert de Schrift omtrent de gelovigen niet nog meer?

Ik geloof van wel. En ik wil in verband hiermee vooral wijzen op Fil. 1 : 23.

Paulus spreekt er in het slot van hoofdstuk één van zijn brief aan de Filippenzen over dat zijn gevangenschap en alle moeiten welke hij ondervindt, in ieder geval voor hem zullen uitlopen op heil, d.w.z. op iets dat waarachtig goed voor hem is. Alle dingen werken immers mede ten goede voor hen die God liefhebben (Rom. 8 : 26). Dat echt goede zal hem voorts ten deel vallen in de eerste plaats dank zij het gebed van de philippensische gelovigen. Paulus kent grote kracht toe aan het gebed en speciaal aan de gebedsgemeenschap der gelovigen. En in onlosmakelijk verband met dat gebed zal Paulus dat heil ook ontvangen door de bijstand van de Geest van Jezus Christus. Paulus verlangt er naar en hoopt er op dat dat metterdaad zal geschieden. En dat verlangen en die hoop, hij weet het, zullen niet beschaamd worden. Hij is er van overtuigd dat, zoals steeds, ook nu Christus met alle vrijmoedigheid door hem zal worden groot gemaakt in zijn lichaam, dat is: in zijn lichamenlijk bestaan.

Dat groot maken van Christus zal geschieden als Paulus blijft leven en hij dus zal kunnen blijven werken in de dienst van zijn Meester. Het zal evenwel óók geschieden als hij om Christus' wil ter dood wordt veroordeeld en dus sterven gaat. Ook zijn martelaarschap zal strekken tot glorie van zijn Heer.

Waarom de dingen zo staan zegt Paulus dan in vs 21: Want het leven — de bezigheid, de daad van het leven — is mij Christus en het sterven gewin.

De constructie van deze zin is zo, dat we moeten lezen: Want het leven is mij Christus en het sterven is voor mij gewin.

Ds Telder ontkent dat deze lezing de juiste is. Hij is van oordeel, dat we deze zin zo moeten verstaan dat het sterven niet voor Paulus zelf, maar voor het rijk en de naam en de zaak en de kerk van Christus winst betekent. Maar, zo moet men dan wel vragen: als het Paulus' bedoeling was dat te zeggen, waarom zegt hij er dat dan niet bij? Als men deze woorden onbevangen leest zal niemand er ooit op komen ze zo aan te vullen. Deze interpretatie van de tekst wordt bovendien ook nog en rechtstreeks weersproken door het vervolg. Want daar verzekert Paulus dat het juist voor de gemeente „nodiger” is dat hij in het vlees blijft, dus dat hij blijft leven en niet gaat sterven. En hij zegt er dan bovendien nog bij, dat dat blijven leven, juist dat blijven leven van hem, een „werken met vrucht” betekent. Of, anders gezegd, Paulus verklaart hier nadrukkelijk dat juist zijn **blijven leven**, en dus **niet zijn sterven**, winst betekent voor Christus zijn naam, zaak, kerk, rijk.

Paulus verzekert hier dus dat het leven voor hem Christus is. Christus is alles voor hem en hij leeft geheel en al voor Christus. Christus is de kracht, de zin, het doel van zijn leven. En dan voegt hij daaraan in één adem toe dat het sterven voor hem gewin is.

Onmiddellijk daarna gaat hij zo verder: Als het mij gegeven, vergund wordt nog een poos in het vlees te blijven leven dan is dat voor mij „vrucht van werk”. Zo staat het er letterlijk. Het wil zeggen: dat betekent voor mij dat ik verder kan werken en vrucht daarvan zal zien. Hetzij de vrucht op het werk dat hij reeds vroeger verrichtte, hetzij de vrucht van de nieuwe arbeid.

Het staat nu met Paulus zo, dat hij niet weet wat hij kiezen moet. Er wordt als het ware van twee kanten bij hem op aangedrongen een keus te doen. Namelijk enerzijds om te blijven leven, anderzijds om heen te gaan. Dat laatste woord betekent letterlijk: het ophalen van het anker van een schip opdat het zee kan kiezen. Of ook: het uittrekken van de pinnen van een tent om verder te reizen. Zakelijk betekent dat zoals van zelf spreekt: sterven. Met dat heengaan verbindt Paulus nu direct en zeer nauw het „met Christus te zijn.” Die twee het heengaan, het sterven, en het „met Christus zijn” zijn dus onlosmakelijk aan elkaar verbonden. Ze zijn twee zijden van eenzelfde zaak. Door het heengaan bereikt, ontvangt Paulus het „met Christus zijn”.

Wat betekent het „met Christus zijn”?

Ds Telder meent dat de gelovigen niet door het sterven, niet door de dood heen, tot het met Christus zijn komen. Want Paulus was reeds bij zijn leven hier op aarde „met Christus”. En waar men reeds is kan men niet komen. Paulus „was met Christus gekruisigd, hij was met Christus gestorven; hij was met Christus opgestaan tot een nieuw leven en hij was door Christus' hemelvaart mee in de hemel gezet. Naar dat „met Christus zijn” behoefde Paulus dan ook niet meer te verlangen als iets nieuws, dat eerst bij zijn sterven werkelijkheid zou worden.”

We willen nu de uitdrukking „met Christus zijn” wat van naderbij bekijken.

Het is bekend dat Paulus het leven der gelovigen hier op aarde, dus het leven der gelovigen in de tijd tussen Christus' eerste en tweede komst — het leven dat gekenmerkt wordt door geloven, hopen, strijden, lijden — typeert met de uitdrukking „in Christus zijn”. Hij gebruikt de uitdrukking „in Christus” meer dan honderd twintig maal! De gelovigen worden aangeduid als geheiligden in Christus Jezus. In Christus wordt hun genade geschonken. In Christus werden de gelovigen uitverkoren, hebben ze de verlossing in Christus' bloed en de vergeving van hun overtredingen. In Christus heeft Paulus lief, verblijdt hij zich, werkt, helpt, lijdt, dient hij. Enz., enz. We kunnen het kort en goed zo zeggen: christen-zijn in onze bedeling wordt door Paulus kort en goed aangeduid met de term: in-Christus-zijn. Of anders gezegd: de christelijke existentie in deze bedeling noemt Paulus het in-Christus-zijn.

Maar de uitdrukking met-Christus-zijn is een geheel andere! Ze komt slechts tweemaal in de brieven van Paulus voor. N.l. in 1 Thess. 4 : 17 en Fil. 1 : 23. Deze uitdrukking werd grondig bestudeerd. En daarbij is gebleken dat dat met-Christus-zijn iets is dat tot de toekomst behoort en niet tot dit leven. Het is dat waarnaar de gelovigen vurig verlangen, maar dat ze hier best niet bereiken.

De door ds Telder genoemde uitdrukkingen waarin de woorden „met Christus” voorkomen — n.l. met Christus gestorven zijn, met Christus opgewekt, levend gemaakt worden — duiden een **gebeuren** aan, een **eenmalig** gebeuren, namelijk het betrokken worden van de gelovigen in de heilsdaaden van Christus. Zij wijzen op iets dat reeds geschied is (het met Chris-

tus gestorven zijn Rom. 8 : 6, Kol. 2 : 20) of iets dat reeds geschied is maar tegelijk ook nog in de toekomst geschieden zal (Paulus spreekt van een met Christus levend gemaakt zijn, Kol. 2 : 23 en een met Hem opgewekt worden 2 Kor. 4 : 14).*)

Met Christus zijn doet evenwel op een zijn en dan een met Christus „samen” zijn na dit leven. De uitdrukking wil zeggen: met Christus „ergens” en „op een bepaalde tijd” samen zijn als met een vriend, een metgezel. Het met Christus gestorven en opgewekt zijn leidt hier in deze wereld tot het in-Christus-zijn, dat evenwel tegelijk ook is een ver van de Here zijn (2 Kor. 5 : 6). En het impliceert een leven uit het geloof (2 Kor. 5 : 7). Maar na het sterven zal er komen het met-Christus-zijn. In de uitdrukkingen in-Christus-zijn en met-Christus-zijn stuiten we dus op de tegenstelling, of, beter gezegd: het verschil tussen aards en hemels, tijdelijk en eeuwig, het leven uit het geloof en het leven in aanschouwen.

Het is nu zo dat Paulus het met-Christus-zijn verbindt zowel met het sterven van de gelovigen als met de wederkomst van Christus.

Lohmeyer die van de uitdrukking met-Christus-zijn speciale studie maakte schreef daarover: Dood der gelovigen en wederkomst van Christus betekenen de vormen waardoor (die Formen durch welche) de afzonderlijke gelovige of de gemeente naar die nieuwe wereld waarin het met-Christus-zijn verwerkelijkt zal worden overgaan. Het is zeer belangrijk dat beide — dood der gelovigen en wederkomst van Christus — deze overgang betekenen. Nergens is ook maar de schaduw van een innerlijke tegenpraak tussen beide aangeduid. Van de wederkomst van Christus heeft Paulus, misschien op grond van eigen woord des Heren nader gezegd **hoe, op welke wijze**, deze overgang zal geschieden. Wij worden de Here tegemoet gevoerd in de lucht (1 Thess. 4 : 17). Dus niet, zo kan men concluderen, om Hem in te halen op deze aarde, maar om door Hem van de aarde ingehaald te worden in de eeuwige tabernakelen. Want alleen daar is het mogelijk voor altijd met Hem samen te zijn. **Hoe** de dood voor de individuele gelovige dezelfde overgang kan betekenen, daaromtrent is ons geen direct woord van Paulus bewaard. Dát de dood deze overgang naar het met Christus samen zijn betekent heeft hij duidelijk in Phil. 1 : 23 gezegd: Ik heb begeerte om op te breken en met Christus samen te zijn.

Als we wat we schreven nog eens overzien krijgen we het volgende beeld van Paulus' prediking in deze.

De gelovigen zijn hier, in deze bedeling, „in Christus”. Ze leven door het geloof. Door en bij het sterven ontvingen zij het „met Christus zijn”. Uitdrukkelijk verbindt Paulus dat „met Christus zijn” met het sterven. De winst die hem het sterven brengt betekent juist dat „met Christus zijn”. Paulus verbindt in Fil. 1 : 23 het „met Christus zijn” beslist niet met de opstanding der doden zoals deze plaats vindt bij de wederkomst van Christus. En daarom mogen we het met Christus zijn niet door een lange periode van dood-zijn van het sterven scheiden. Als we dat doen verliezen de woorden van Paulus de typische betekenis en kracht die ze in het geheel van zijn spreken in Fil. 1 bezitten.

Wat Paulus in Fil. 1 : 23 zegt schreef hij ook, met andere woorden, in 2 Kor. 5 : 6-8. Hij typeert daar het leven der gelovigen op aarde als een „wonen in het lichaam” dat een „ver zijn van de Here” is. Maar daarop volgt direct een „uitwonen uit het lichaam” dat tegelijk een „thuis zijn bij de Here” is.

Maar **dit** met-Christus-zijn, onmiddellijk na het sterven, is voor Paulus niet het enige en ook niet het hoogste in zijn toekomstverwachting. In de verste verte niet. Paulus is geen religieuze individualist! Daarom is het hoogste in zijn verwachten en hopen de wederkomst van Christus en de daarbij plaats grijpende volmaking der gemeente en de vernieuwing van de kosmos, die de voltooiing betekenen van het werk van Christus. Dat blijkt ook duidelijk uit zijn brief aan de Filippenzen. Men zie 1 : 6-10; 4 : 5. Na de wederkomst van Christus zal Paulus met de ganse kerk als een volmaakt mens met een onsterfelijk lichaam altijd „bij de Here”, of, anders gezegd: altijd „met Christus samen zijn”.

Wanneer we de Schrift willen verstaan ook in wat zij zegt over het sterven en wat daarmee samenhangt, is het nodig ook goed acht te geven op wat zij leert over de gemeenschap waarin de gelovigen met Christus staan. Wanneer men alleen let op wat de Schrift zegt over de mens krijgt men niet het juiste beeld in deze. En de Schrift leert dat wie eenmaal met Christus verbonden werd door zijn Geest en woord in de weg des geloofs, met Hem verbonden blijft, ook wanneer hij sterft. Ook de dood kan ons niet scheiden van de liefde Gods welke is in Christus Jezus onze Heer. De gelovige blijft in Gods

*) We vinden de uitdrukking „met Christus” in verband met sterven en opstaan in Rom. 6 : 8; Kol. 2 : 20; 2 Kor. 4 : 14; Kol. 2 : 13; 3 : 3, 4; 1 Thess. 4 : 14.

hand. Ook al „gaat” hij „heen” van deze aarde. Hij was hier op aarde „in Christus”. Hij is na zijn sterven „met Christus”. Dat we ons van de mens in die situatie en van de „plaats” waar hij dan vertoeft geen voorstelling of denkbeeld kunnen vormen spreekt wel vanzelf. Dat ligt buiten onze ervaringshorizon.

C. V.

Over Paus Joannes XXIII

Er is in de pers veel te doen geweest over het Vaticaanse Concilie. Er is daarin ook veel te doen geweest over de paus. Wat wil deze eigenlijk. Zijn houding was niet doorzichtig. Soms leek hij „progressief”. Maar dan opeens verraste hij door „conservatieve” daden. Men denke aan zijn uitspraken over het gebruik van het latijn in de liturgie en aan zijn besluit om Jozef in de canon van de mis op te nemen.

In „De Rechte Straat” schreef ds Hegger over de huidige paus het volgende belangwekkende artikel. Hij besprak daarin de vraag: Wat beweegt Paus Joannes XXIII?

Deze vraag werd mij dikwijls gesteld op spreekbeurten. Ik kon er nooit een beslist antwoord op geven.

In vele van zijn uitingen was deze paus voor mij een tegenstrijdige figuur. Enkele voorbeelden:

Tegenstrijdige uitingen

Herhaaldelijk betoogde paus Joannes XXIII dat het huis van de r.k. kerk weer bewoonbaar moest worden gemaakt voor de „afgescheiden broeders”, de reformatorische christenen. Maar terzelfder tijd gaat hij rustig door met zijn goedkeuring te hechten aan de verkoop van aflaatbrieven in Spanje, terwijl toch juist die aflaathandel de grote aanleiding is geweest van de reformatie.

Hij noemt de protestanten „broeders in Christus” en nodigt zelfs waarnemers op het concilie. Maar de paus spreekt deze waarnemers aan met „dames en heren” in tegenstelling met kardinaal Bea, die de term „broeders en zusters” gebruikt.

Hij doet zich heel democratisch voor en doet zelfs eventueel afstand van bepaalde eerbiedsbetoningen. Hij roept een concilie bij elkaar, dat toch ook op zichzelf een democratische geste is. Maar tegelijk treedt hij dictatoriaal op dan vele van zijn voorgangers. Voorbeelden daarvan:

Een half jaar vóór het concilie

Op 22 februari 1962, dus ongeveer een half jaar voordat het concilie bijeenkomt, vaardigt hij ineens de bekende motu proprio over het Latijn uit. Wij schreven destijds hierover al in „De Rechte Straat”:

„Het lijkt wel alsof de paus op de vooravond van het concilie door deze eigenmachtige daad aan de concilievaders duidelijk heeft laten voelen, dat hij volstrekt boven hen staat en op geen enkele wijze verplichtingen aan het concilie heeft, zelfs niet om belangrijke besluiten eerst nog ter raadpleging aan het concilie voor te stellen”. Deze indruk kregen wij vooral uit de stellige woorden, waarmee hij zijn besluiten bekrachtigde: „Tenslotte willen en bevelen Wij krachtens Ons Apostolische gezag dat alles, wat Wij door deze Onze Constitutie hebben vastgesteld, uitgevaardigd, verordend en voorgeschreven, als geldig en definitief vaststaat en blijft voortduren, niettegenstaande tegengestelde en zelfs vermeldenswaardige voorschriften” (Kath. Arch., 16 mrt. 1962 kol. 246).

(Merkwaardig dit gebruik van de majesteitsmeervoud en van de hoofdletter zelfs voor de eigen bezittelijke voornaamwoorden, wanneer men daartegenover de vermaning van het Evangelie tot de eenvoud ziet).

St. Jozef in de canon

Een ander voorbeeld: Terwijl het concilie de wekenlange discussie over de liturgie ook van de Mis, bijna geëindigd heeft, vaardigt de paus ineens het zeer ingrijpende besluit uit, dat voortaan de naam Jozef in de canon van de Mis zal worden ingevoegd. En dat, terwijl volgens Yves Congar in De Bazuin (r.k.) slechts 400 van de 2800 concilievaders er vóór waren. De anderen waren er ofwel tegen of werden niet eens de moeite waard geacht om te raadplegen. Wij schreven destijds reeds, dat volgens ons vermoeden achter dit naar voren schuiven van de figuur van Jozef de papalistiche tendens schuil zou gaan. Maria is het beeld van de r.k. kerk, Jozef het beeld van de paus, aan wie de kerk, evenals de vrouw aan de man, ondergeschikt is in alles (Ef. 5 : 24).

Een persoonlijke brief van de paus

Thans heeft echter Joannes XXIII een „veelzeggend document gepubliceerd, dat ongetwijfeld bevreesd zal wekken in bepaalde kringen en kritiek zal oproepen in andere, met name niet-katholieke christelijke kringen”.

Aldus de romeinse correspondent, Jan Dijkgraaf, in een artikel van „Brabants Nieuwsblad” van 13 februari, dat tot titel draagt:

„Wat bewoog de H. Vader tot zijn laatste brief?”

Het gaat hier over een „persoonlijke brief”, die de paus aan alle concilievaarders geschreven heeft.

„Wat beslist opvalt in de brief van de paus is de zeer sterke nadruk waarmee hij zijn eigen positie en zijn gezag op verscheidene plaatsen in dit document onderstreept: de autoriteit van de paus van Rome binnen de Kerk en ten aanzien van het concilie.” „Glashelder en energiek wijst de paus er op, dat alleen hij persoonlijk het is, die het concilie heeft bijeen geroepen, dat hij en hij alleen uitmaakt wat wel en wat niet besproken en behandeld wordt of zal worden, dat hij tenslotte alles wat het concilie zal voorstellen, zal moeten goedkeuren en bekrachtigen, wil het uiteindelijk gelden voor de Kerk en in de toekomst bindend zijn”.

„En nu is het wel bijzonder opvallend, dat de paus in zijn brief juist zijn autoriteit, zijn primaatschap, onderstreept in het kader van het liturgieschema, dat uiteindelijk — zij het gedeeltelijk — het enige positief-bereikte punt vormt van de eerste, nog al bewogen conciliefase”.

„Tenslotte vermelden we dan nog de welhaast dwingende wenselijkheid dat het concilie aan het eind van de tweede zittingsperiode zal kunnen worden beëindigd”.

Onze hypothese

Jan Dijkgraaf beantwoordt de door hem gestelde vraag niet. Hij zegt echter: „Het valt te hopen, dat er in enigerlei vorm en liefst binnen korte tijd een gezaghebbend commentaar komt op deze persoonlijke brief van de paus”.

Zelf was ik de laatste weken tot de volgende hypothese gekomen om een bevredigende verklaring te geven van deze schijnbaar tegenstrijdige handelwijze van de paus.

Zoals men wel weet, hebben alle pausen min of meer last gehad van de curie, het hof te Rome, dat de besluiten van de paus moet uitvoeren. Ik heb sterk het vermoeden, dat paus Joannes XXIII het concilie bij elkaar heeft geroepen, vooral met het oog om de macht van de curie te verminderen, door daar de macht van het wereldepiscopaat tegenover te stellen, en de macht van de nieuwere theologie.

Hij is daar volkomen in geslaagd. Zo kunnen wij verklaren, waarom hij in zijn openingsrede van het concilie zich duidelijk achter de nieuwe theologie heeft gesteld, terwijl hij nu in zijn persoonlijke brief zich duidelijk keert tegen elke liturgische vernieuwing, die toch zeer zeker een uitvloeisel is van de nieuwere r.k. theologie.

Zo kunnen we dan ook verklaren, dat de paus „in de eerste zittingsperiode zich zorgvuldig afzijdig hield om aan de vaders de grootst mogelijke vrijheid te laten” (aldus Jan Dijkgraaf), en nu zo sterk de nadruk legt op zijn alles beslissend gezag als paus.

Want het heeft dan allerminst in de bedoeling van deze paus gelegen om de alomvattendheid van zijn primaat enigszins te minderen b.v. ten voordele van het gezag van de bisschoppen. Dat bleek m.i. ook reeds duidelijk uit het feit, dat het herderlijk schrijven van de Nederlandse bisschoppen in Italië werd verboden. Daarin was nl. naar voren gebracht dat de paus onfeilbaar was in de samenhang van het wereldepiscopaat.

En voor zijn vertrek naar het concilie heeft kardinaal Alfrink uitdrukkelijk verklaard, dat de paus ook persoonlijk onfeilbaar is. Velen zullen toen vermoeden hebben, dat achter dit woord van kardinaal Alfrink een vingerwijzing van de paus heeft gezeten.

Geen wispelturige figuur

Een andere hypothese zou zijn, dat paus Joannes XXIII een wispelturig karakter zou hebben, die niet precies weet wat hij wil, en die daardoor soms tegenstrijdige besluiten neemt.

Wie echter het optreden van Joannes XXIII nauwlettend heeft gadegeslagen, zal deze hypothese zeer onwaarschijnlijk vinden.

Ik heb eerder de indruk, dat deze paus bijzonder goed weet wat hij wil en dat hij een groot diplomaat is, die de macht van het pausdom, en daardoor volgens zijn inzicht van de r.k. kerk, zoveel mogelijk wil versterken.

Hij is ook iemand, die wat wagen durft. Heel dit concilie is een waagstuk geweest. Zijn bevordering van het lezen van de Bijbel door de rooms katholieke leken, zijn aanprijzing van de toenadering tot de protestanten, kunnen in het voordeel van Rome werken, maar ook nadelige gevolgen hebben.

Wordt vervolgd

KERKNIEUWS

Tweetal te Zuidbroek: A. R. Bosman te Ten Boer en B. de Vos te Bruchterveld.

Bedankt voor Leiden: G. Janssen te Amsterdam-West; voor Kantens: W. Wierenga van Noordbergum.

Gorinchem. De classisvergadering van 27 maart j.l. van de kerken in het classikaal ressort Dordrecht/Gorinchem nam het volgende besluit: „De classis... gelezen en besproken hebben de de stukken van de brs. C. F. van Mille en C. van der Giessen d.d. 4 febr. 1963; over-

wegende, dat het beter is, dat alle betrokkenen in Gorinchem elkaar vinden dan dat de classis zich hier verder mee bezig houdt; spreekt uit, dat het de roeping is van alle betrokkenen te staan naar herstel van de geslagen breuk; en besluit een commissie te benoemen, om, indien gewenst door de betrokkenen, daarin de helpende hand te bieden”.

Adressen: Ds W. G. de Vries: Groenendeel 47, Groningen, tel. 05900 - 37218.

Chr. Geref. en Geref. Samenwerking in Steenwijk

De kerkeraden van de Chr. Geref. Kerk van Steenwijk en van de Geref. Kerk (vrijgemaakt) van Steenwijk zijn na onderlinge samensprekingen tot de volgende conclusies gekomen.

1. Bij de plaatselijke samensprekingen hebben we met vreugde mogen vaststellen dat beide kerken willen leven in gehoorzaamheid aan het Woord Gods en de drie formulieren van Enigheid, zodat er t.a.v. Schrift en confessie geen verschillen tussen ons zijn; zij het ook dat wederzijds bepaalde accenten anders worden gelegd.

2. Nadat in 1959 reeds was uitgesproken dat we elkaar wederzijds hadden te erkennen als ware kerken van de Heere Jezus Christus volgens artikel 29 Nederlandse Geloofsbelijdenis, is in de samenspreking van 4 maart 1963 waarin de artikelen 27-29 van de confessie besproken zijn, van beide zijden verklaard dat het onderscheid van opvatting dat t.a.v. verschillende zaken nog wel bestaat toch niet van die aard is dat het een samengaan van beide gemeenten op de duur zou mogen verhinderen.

3. Op grond van deze overtuiging is in de vergadering van 4 maart besloten om — in overeenstemming met de wil van de Koning der Kerk, ons geopenbaard in de Schriften — op de weg naar de beleving van de eenheid de eerste stappen te zetten. Daartoe werd overeengekomen voorshands bij bepaalde gelegenheden zoals op tweede feestdagen of andere kerkdiensten op werkdagen de gemeenten tot 'n gemeenschappelijke kerkdienst op te roepen. Om te beginnen zal dit op Goede Vrijdag a.s. en op Tweede Paasdag geschieden.

Garnizoenskerken

Op donderdag 2 mei a.s. zal D.V. in Amersfoort de 10e jaarvergadering worden gehouden van de contact-commissie van gereformeerde garnizoenskerken. In de morgenvergadering zullen huishoudelijke zaken besproken worden, terwijl 's middags Prof. Dr. L. Doekes van Kampen zal spreken over het onderwerp: „De wapens neer”.

Ouderlingen-conferentie Utrecht

De provinciale ouderlingen-conferentie voor Utrecht zal D.V. gehouden worden op zaterdagmiddag 27 april 1963 in één der zalen van de Westerkerk, Lingestraat, Amersfoort.

Referent is Prof. Dr. L. Doekes te Kampen.

Geref. Emigratie Stichting

De nummering van het Bureau is veranderd, zodat het huisnummer thans is Thomas à Kempisweg 220.

NAAR EEN EIGEN TEHUIS

Hoe ver zijn we nu

met de actie? In de vorige verantwoording hebben we gezegd vandaag te zullen komen met het bedrag dat op 31 december 1962 voor het tehuis beschikbaar was. Op deze datum was dit **f 410.587.77**.

De samenstelling ervan is als volgt:

Gereserveerd door de Stichting	f 115.236,27
Ontvangen van de kerken	„ 223.533,05
Ontvangen van particulieren	„ 71.818,45

U zult nu ook willen weten hoeveel er op 1 januari 1963 nog bij moest komen. Nog rond f 150.000,—. Nog een groot bedrag? Ongetwijfeld. Maar, onbereikbaar? Neen! Op grond van overdreven verwachting? Nogmaals: neen! Lees maar: van 1 januari tot heden werd ongeveer f 50.000,— ontvangen. Binnen drie maanden reeds 1/3 van het nog resterende bedrag.

Hoe gaan we verder?

De kinderen vertellen het U! De leerlingen van de Gereformeerde Lagere School te Hoogkerk nemen elke maandagmorgen wat mee naar school. Op deze wijze willen zij een jaar lang sparen voor het tehuis. Met de heer v. d. Meer, hoofd van de school, zeggen wij: „We hopen dat we aan 't eind van dit jaar een flink bedrag aan de Stichting kunnen afdragen. Helpt U ALLEN mee?” Jongens en meisjes, doe je best!

Wij ontvingen van de Jeugdvereniging te Werkendam f 50,80; van de J.V. en M.V. (gecombineerde jaarvergadering) te Ermelo f 53,45 van een „zusje” van Sybren Foekes (lange tijd niet genoemd doch niet vergeten), Marja heet zij, f 5,—; een bedrag kwam binnen van elk der twee bruidsparen, die hun 50-jarig huwelijks-

feest mochten vieren; ergens werden afgedankte planten verkocht, welke voor het tehuis f 6,95 oprachtten; iemand stuurde een „losse” gift voor het „vaste” huis.

Veel is nog gaande. Er worden plaatselijke acties gevoerd, doch ook regionale en landelijke. Laat nimmer een vergeefs beroep op U worden gedaan!

Een naam gevraagd!

Het is noodzakelijk gebleken, dat het tehuis straks een naam zal hebben. Er is er nog geen. Wilt U ons hierbij helpen? Iedereen mag hieraan meedoen, zowel persoonlijk als in verenigingsverband. Er is gelegenheid tot **15 mei a.s.** De door U voor te stellen naam in te zenden aan onderstaand adres. De inzending moet vergezeld gaan van een omschrijving op welke gronden men de gekozen naam geschikt acht. Mogen wij ook in deze op vele medewerkers rekenen? Beperkingen zijn er niet, zodat ieder zijn gedachte de vrije loop kan laten gaan.

En nu... allemaal

(weer) aan de slag voor het nog resterende bedrag en de naamgeving van het tehuis.

Uit de mond van kinderen en zuigelingen hebt Gij sterkte gegroundvest. (Psalm 8)

Verantwoording:

Ontvangen werd van 1-1 tot 12-3-1963	f 44.630,35
Van 12-3 tot 27-6:	
van kerken	„ 4.850,68
van particulieren	„ 1.045,28
Totaal	f 50.526,31

Collecten en giften kunnen worden gestort op postrekening 52325 t.n.v. Stichting Gereformeerde Kinderbescherming, Beatrixlaan 37, Ede.

CONTACTDAG VARENDEN OP 2e PAASDAG 1963 IN DE KOEPELKERK TE ARNHEM

We kunnen u tot onze blijdschap meedelen dat de Contactdag voor varenden op de 2e Paasdag (15 april 1963) in de Koepelkerk te Arnhem doorgang vindt.

Op deze bijeenkomst worden verwacht allen die betrokken zijn bij de binnenvaart of zeevaart, alle meelevende brs. en zrs. met varenden en niet in het minst de jeugd.

Er is zouden we zeggen, die dag voor „elk wat wils”. Ziet u maar naar het programma. We beginnen 's morgens om 11 uur in de Koepelkerk, Willemsplein door de passage bij Hotel Royal.

Ds. Blokland van Rotterdam-Feijenoord zal op deze Contactdag de leiding hebben en na opening een inleidend woord spreken.

Om 12 uur gaan we een gezamenlijke broodmaaltijd gebruiken. De kosten voor deze maaltijd zullen circa f 4,— bedragen. Daarbij is alle consumptie van die dag inbegrepen.

Van 1-2 uur gaan we een orgelconcert beluisteren van de bekende organist Jaap Zwart uit Amersfoort op het mooie orgel van de Koepelkerk. De toegang voor dit concert is vrij. Wel zal er een collecte worden gehouden voor de onkosten.

Om 2 uur gaan we luisteren naar een inleiding van br. M. C. Touw van de „Corati”, over: De gemeenschap der heiligen. Daarna zal de zee-manspredikant Ds. Boxman iets vertellen over de arbeid onder zeevarenden.

Tenslotte hoopt Ds. W. Scheele van Arnhem met een slotwoord deze Contactdag omstreeks half vijf te beëindigen.

Wij hopen dat velen door hun bezoek met ons deze dag tot een zeer geslaagde dag zullen maken.

De regelingscommissie.

BETALING ABONNEMENTSGELDEN

Met 1 april begon de 7e jaargang van OPBOUW. We verzoeken onze abonnees hun abonnementsgeld te storten op girorekening 233117 ten name van Drukkerij Steenbergen Zeist met bijvermelding voor OPBOUW.

Jaarabonnement f 10.—, halfjaar f 5.—, buitenland zeepost f 12.50, studenten abonnement f 6.— per jaar.

De administratie

Drukkerij Steenbergen

ZEIST - TELEFOON 03404-2452

Periodieken

Boekwerken

Handelsdrukkerij